

Jon

Na-kel-uri-an tovoi aJon totoni

Ase itos nalobulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke aJon tovi esua len ahai susur tosəŋavur pisan toru siYesu, gai itosi.

AJon itos nalobulat egai hən nəsa?

Itosi hən bikel uri ke aYesu tovi aNatun uluṃan aGot tosua səḃon, ale evi tarhət sinəvanuan gail hən ləberin nəlolit bidaj lan, ləbikad nadəlomian lan.

AJon itosi ṃos ase?

Itosi ṃos alat lotoke leləboi aYesu, alat lotoke linau ləboi nəsa tokele husur gai.

Nəsa evisi len nalobulat egai?

AJon ikel ur namerikel gail aYesu togole, mai naṃusanan gail tokel uri ke tovi aNatun aGot.

Nalobulat ehur as galito?

Ehur aYesu, ehur aTəman, ehur aNunun. Ehur aYesu toṃusan aTəman hən nəvanuan gail, ehur aNunun toviol hən nəmauran len nəsa aYesu togole mai tokele.

Natgalenan evisi ṃais?

Nalobulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau A.D. 26 vəbar A.D. 30.

Natgalenan evisi a be?

Nalobulat egai ibol husur nəsa tovisi len naut a Jutea.

AJon ike totoni nalobulat egai “hən mətḃedəłomi ke aYesu tovi aKrišto, aGot totabtabuh lan, tovi aNatun aGot. Nutosi maienan hən mətḃerin nəlomit lan, ale len nadəlomian samit mətḃikad nəmauran len nəhəsan” (Jon 20.30-31). AJon ekis aYesu hən aSoruan ale ikel uri ke itah mai aGot tia len natubatan nəboṃ togol natit ṃisi. Ikel uri ke aSoruan evi Got. Ale len nalobulat egai aYesu ikel vəha-səḃur hən ke “Ginau novi.” Lumaiegai ke: “Ginau novi bəta hən nəmauran” (6.35); “Ginau novi naṃial hən navile a pan” (8.12); “Ginau novi bopita” (10.7); “Ginau novi vanuan nasipsip tovoi” (10.11); “Ginau novi na-le-məhat-an dan nəmatan” (11.25); “Ginau novi ṃisal, novi kitinan, novi mauran” (14.6) mai “Ginau novi bathuhau nakrep tin” (15.1, 5). Nəboṃ tokəmaienan ehur toke tovi Got, ale ikel kot natenan nəboṃ toke, “novi ginau notovi ginau” (8.24) ale nəboṃ toke, “a tahw hən aApraham tovisi, novi ginau notovi ginau” (8.58). Len naṃide tomaienən ikel vəhoti ke tovi Got, natubatan san ebuer, nanoṃan san ebuer.

1) AYesu ase? (1.1-18)

- 2) AJon Baptais eutaut hən nəvanuan gail m̄os nagəmaian seKristo (1.19-34)
- 3) AYesu etub̄at hən nauman san (1.35-51)
- 4) Nauman siYesu len nəhon nəvanuan gail (2.1–12.50)
- 5) Nəsa aYesu togole mai toḗusan həni pəpadaŋ hən naut a Jerusalem (13.1–17.26)
- 6) Lutah gat aYesu, lukot həni (18.1–19.16s)
- 7) Nəmatan siYesu mai nətavunian san (19.17-42)
- 8) Na-le-məhat-an siYesu, ale evisi hən ahai susur san gail (20.1-10)
- 9) AYesu evisi naməkot len naut a Kalili (20.11–21.25)

Nasoruan egəm vi vanuan, aYesu

1 ¹Len natub̄atan naSoruan itoh tia, ale aSoruan itah mai aGot, aSoruan enan evi Got. ²Atenan itah mai aGot len natub̄atan. ³Len atenan aGot igol natit p̄isi tovisi. Atenan tab̄uer, asike təkad natideh. ⁴Gai evi nəkadun nəmauran, ale nəmauran enan evi nam̄ial sinəvanuan gail. ⁵Nam̄ial satoḡial van sal len nəmargobut be nəmargobut sasəhori.

⁶Auluḡan sua egəmai, aGot tosəvati, nahəsan aJon. ⁷Atenan egəm hum na-sor-ləboii-an hən b̄ikel vəhot nakitinan husur nam̄ial, hən nəvanuan p̄isi ləb̄edəlom napisulan tokele. ⁸Gai gabag savi m̄ial, be egəm hən b̄ikel vəhot nakitinan husur nam̄ial. ⁹ASoruan egaii togəm hən navile a pan, gai evi nam̄ial kitin toḡias nəvanuan p̄isi.

¹⁰Len gai aGot igol navile a pan tovisi. ASoruan itoh len navile a pan avil navile a pan ləsakəta ləboii. ¹¹Egəm hən nəvanuan gail lotovi esan matmat, avil esan gail lomətahuni. ¹²Be galit p̄isi lotohəhəv̄ur həni, lotoriŋ nəlolit len nahəsan, eviol mai galit maiegai ke: evi len galito hən ləb̄egəm vi natun aGot gail. ¹³Nəvanuan ideh səpas galito, ləsavisi husur na-ləŋon-buni-an sinəvanuan o husur nənauan seuluḡan, avil nəpasian salit egəm len aGot.

¹⁴ASoruan beti egəm vi vanuan, itoh mai gidato. Datoris nəyalyalan san, nəyalyalan aSoruan tokade, husur tosua ŋai, togəm len aTata. Epul hən navoian toviol kəmas həni, epul hən nakitinan. ¹⁵AJon ikel vəhot nakitinan husuri, ikai ke, “Ategai bogai notosor husuri ke, ‘Gai b̄egəm a tahw len ginau, iyalyal səhor ginau, husur itoh sutuai tia, ginau notob̄uer sal.’ ”

¹⁶Husur napulan hən navoian san, eviol kəmas hən navoian mai gidato. Ale len navoian san, eviol, eviol, eviol tabtab mai gadito. ¹⁷Bathut len aMoses, aGot eviol hən nalo, avil len aYesu, aGot eviol kəmas hən navoian mai nakitinan mai gidato. ¹⁸Avan ideh saris aGot boŋ ideh.

^a 1.6 Jon 1.19-36; Mat 3.1; Mak 1.4; Luk 3.1-2

ANatun sǎbon ŋai tosua, tovi Got, gai totoh tin mai aTata, gai eris aGot, isor vǎsvǎsaii.

AJon ike savi aKristo, aGot totabtabuh lan
(*Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18*)

¹⁹NaJu gail a Jerusalem losǎvat ahai tutumav gail mai galevis len nahǎmar aLevi mai naFarisi gail hǎn lǎbǎeus aJon ke, “Gaiug ase?” Ale egai evi na-kel-koti-an siJon. ²⁰Ikel vǎhoti, satǎtas gole, ikel vǎhoti ke, “Ginau nǎsavi aKristo, aGot totabtabuh lan.” ²¹Ŋa lousi ke, “Ase gaiug? AElijah la?” Ale ike, “Aoa, nǎsavi gai.” Luke, “Govi ahai kelkel ur a?” Isor var galit ke, “Ao.”^b ²²Beti lousi ke, “Gaiug ase? Gikel koti mai ginamit hǎn namtǎbikel mai alat lotosǎvat ginamito. Gaiug gikel nǎsa husur gaiug?”

²³AJon isor var galito hum ahai kelkel ur, aIsaiah ta sutuai toke, “Novi nadoldol tokai len naut masmas toǎbǎesw ke, ‘Gol naǎisal tinor mǎs Nasuǎ!’ ”^c

²⁴Beti naFarisi gail naJu lotosǎvat galit gǎmai, ²⁵lousi ke, “Asike gǎbevi aKristo, asike gǎbevi aElijah, asike gǎbevi aHai kelkel ur, imabe gubaptais hǎn nǎvanuan gail?”

²⁶AJon isor var galit ke, “Ginau nubaptais hǎn nǎwai, be ikad sua toil ben gamito, mǎsakǎta lǎboii. ²⁷Gai toyar a tahw hǎn ginau, ginau nǎsanor kasi hǎn nǎbisah ruǎat nǎhau hǎn naributbut san.”^d ²⁸Len nǎboŋ enan aJon ibapbaptais hǎn nǎvanuan gail len naut a Petani, tarhǎwisel Jortan.

AYesu, natuhsipsip siGot

²⁹Pelan han, aJon eris aYesu toyaryar gǎmai ale ike, “Mǎteris! Natuhsipsip siGot ǎilav kuv nǎsaan sinavile a pan.”^e ³⁰Ategai bogai notosor husuri ke, ‘Dereh avan sua tegǎm a tahw len ginau, iyalyal sǎhor ginau, husur itoh sutuai tia, ginau notobuer sal.’ ³¹Ginau nǎsakǎta lǎboii, avil nogǎm, nubaptais hǎn nǎwai hǎn nǎbigol aIsrael lǎbelǎboii.”^f

³²⁻³³Beti aJon ikel koti ke, “Nǎsakǎta lǎboi ategai, avil atenan tosǎvat ginau hǎn nǎbibaptais hǎn nǎwai, ikel mai ginau ke, ‘Nǎboŋ gǎberis aNunugw ǎbevi pan, ǎitoh tin len avan sua, avan enan dereh tibaptais hǎn nǎvanuan gail hǎn aNunun aGot.’ Beti noris aNunun aGot tovi pan dan nǎmav hum nǎtav^g ale itoh tin len ategai. ³⁴Ale noris natgalen tia, nukel koti ke, ateg bogai aGot totabtabuh lan.”^h

^b 1.21 *Elijah*: Mal 4.5, *ahai kelkel ur*: Deu 18.15, 18   ^c 1.23 Isa 40.3   ^d 1.27 Evi slev gail lotosah ruǎat nǎhau hǎn naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kamas len nǎvanuan salit gail.   ^e 1.29 *Navile a pan* len naut egai namilen nǎvanuan ideh.   ^f 1.31 *Israel* len naut egai evi nǎpasusan siJakop aGot tokisi hǎn aIsrael am.

^g 1.32-33 *Nǎtav* ehum navimal toǎhǎpǎhw.   ^h 1.34 Natosian galevis ta sutuai luke evi *anatum uluman siGot*

Ahai susur metəkav gail siYesu

³⁵ Len nəboŋ tohusuri aJon eil tətəs mai eru len ahai susur san gail.

³⁶ Nəboŋ toris aYesu toʋot van ike, “Məteris! Natuhsipsip siGot bolai.”

³⁷ Nəboŋ ahai susur artosəsəloŋ hən nəsa tokele, arohusur aYesu. ³⁸ Beti aYesu ipair, eris gəlaru artohusuri, ale eus gəlar ke, “Məroləŋon nəsa?” Arusor vari ke, “Rappi (namilen ke Hai pusan), gutohtoh a be?” ³⁹ Isor var gəlar ke, “Gəm, kəta risi.” İja aruvan, aroris naut totohtoh lan, ale arutah maii len namityal tovat ut mədau, lovurvur nəmariboŋ enan maii.

⁴⁰ Aadru aʋan aSimon Pita, evi gəlar sua tosəsəloŋ hən nəsa aJon tokele, tohusur aYesu. ⁴¹ Natit metəkav aA dru togole, isaḅ aSimon, aʋan gabag, ale ikel maii ke, “Namrusaḅ aMessiah!” (namilen tovi aKristo, aGot totabtabuh lan). ⁴² Beti aA dru esəhar aPita van hən aYesu. AYesu ekəta bunusi ale ike, “Gaiug boh aSimon, anatun aJon, dereh lekis gaiug hən aKefas (namilen tovi aPita).”ⁱ

AYesu ekis aFilip mai aNatanael

⁴³ Pelan han aYesu ike tevi lan naut a Kalili. Ebubur mai aFilip ale ikel maii ke, “Gegəm husur ginau.” ⁴⁴ (AFilip evi aulePetsaita tovi navile matmat siA dru mai aPita). ⁴⁵ AFilip isaḅ aNatanael ale ikel maii ke, “Namtusəḅ ategai aMoses totos husuri len nalo san, ahai kelkel ur gail am lutos husuri! Nahəsən aYesu, anatun aJosef ta Nasaret.” ⁴⁶ ANatanael eusi ke, “Natideh tovoi m̄au egəm a Nasaret a? Ebuer!” AFilip ike, “Gegəm risi.”

⁴⁷ Nəboŋ aYesu toris aNatanael togəm həni ike, “Məteris! AuleIsrael kitin bogai! Səkad nagəgərasan ideh lan.” ⁴⁸ ANatanael eusi ke, “Goləboi məb hən ginau?” AYesu isor vari ke, “Noris gotobətah pipifik^j, a tahw hən aFilip tokis gaiug.” ⁴⁹ ANatanael esəhoʋut len natenan, isor vari ke, “Hai pusan, kitin, gaiug boh aNatun aGot, gaiug boh aKiŋ seIsrael!”^k ⁵⁰ AYesu ikel maii ke, “Godəlom natenan husur notokel mai gaiug ke notoris gotobətah pipifik a? Dereh geris natit gail gəḅiḅaŋ lan səhor masuḅ hən natenan.” ⁵¹ AYesu isor am ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, dereh məteris nəməv ḅəsəŋav, aŋel siGot gail ləḅevi məhat ale ləḅevi pan len aNatun Nəvanuan.”^l

Nəlahan len naut a Kana

2 ¹ Hois am ikad nəlahan len naut a Kana a Kalili. Anan aYesu itoh ei, ² ale lous aYesu mai ahai susur san gail am hən ləḅegəm hən nəlahan. ³ Len nəhanan, nəboŋ nəwain tohav, anan aYesu ikel maii ke, “Lupar

ⁱ 1.42 Len nasoruan ta Aram, *Kefas* evi vat mot, *Pita* am evi vat mot len nasoruan ta Kris.

^j 1.48 *Nafik* evi nəhai sua, nəvite am lokisi hən nafik. ^k 1.49 Psa 2.7 ^l 1.51 Gen 28.12

wain.” ⁴Ale aYesu isor vari ke, “Litegai, savi natideh len gidaru, namityal sagw sagəm sal.” ⁵Ale anan ikel mai nəvanuan nauman gail ke, “Nəsa bikel mai gamito, mitigole.”

⁶Len naut enan nabiltibiliwai nəvat toməlevtes loil ei. Husur naʋide len nalo salito, naJu gail lugol galit luvėveu len nəwai enan. Nəboŋ nabiltibiliwai v̄isusua topul ikad nalita tovi 80 o 120 lan. ⁷AYesu ikel mai galit ke, “B̄ir nəwai len nabiltibiliwai galegai.” Ale loʋir nəwai van vapul səsəhov. ⁸Beti ikel mai galit ke, “Vəvaut kuv ideh, lavi van hən nəmasta hən nəhanan.” Ale lugole. ⁹Nəboŋ amasta hən nəhanan todamis nəwai togəm vi wain, ekis naluṃman tomadhalah gəmai. (Amasta saləboi naut nəwain togəm lan, be nəvanuan nauman gail loləboii). ¹⁰Isor sal suh auluṃman en tolah ke, “Nəvanuan p̄isi loʋəpəhun nəwain tovoi a ṃo, ale nəboŋ galit lototərog, loʋəpəhun togon savoi masuṽ. Avil gaiug, gotəgau gat nəwain tovoi vəbar gagai!”

¹¹Natenan aYesu togole len navile a Kana a Kalili evi namerikel metəkav tokel kot aYesu, tovəhot nəyalyalan san. Ale ahai susur san gail lorin nəlolit todaŋ lan.

¹²Nəboŋ nəlahan tonon aYesu evi pan vi Kapernaum, gai mai aʋan gail mai anan mai ahai susur san gail, ale losuh ei hən nəmariboŋ galevis.^m

AYesu ivahvahur naut todar vis naim siGot
(*Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46*)

¹³NəPasova seJu gail egəm pəpadaŋ, ale aYesu evi məhat vi Jerusalem. ¹⁴Len naholəvat todar vis naim siGot eris alat lotoʋur hən nabuluk mai nasipsip mai nətav gail. Eris alat lotogəgel hən nəvat lotobətah ei.ⁿ

¹⁵AYesu ebutan b̄onb̄on hən nəhau gail, beti ehut nəvanuan p̄isi dan naholəvat todar vis naim siGot. Ehut nasipsip mai nabuluk gail, idaŋdaŋ nakoin gail ale ikabsan natev gail. ¹⁶Ikel mai alat lotoʋur hən nətav gail ke, “Tariv natgaleg vi tut. Samtigol naim seTəmagw tehun naim nəmaket!”

¹⁷Ahai susur san gail lunau səhoti ke natosian ike, “Nəlogw ipat tabtab len naim saṃ totəgau gat tabtab hən ginau.”^o

¹⁸Nəlon naJu gail epəŋasi ale lousi ke, “Gukad nədaŋan hən na-il-a-ṃo-an tomabe hən gotoləboi gəb̄igol natgalenan? Gigol namerikel ideh hən namtbəkəta ləboi nədaŋan saṃ!” ¹⁹AYesu isor var galit ke, “Mitigol naim siGot egai timasirsir, ale dereh neum hənani tile məhat təlmam len nəma-

---

^m 2.12 Mat 4.13   ⁿ 2.14 Nəvanuan naut tiltile gail lovi lan nabiltivile Jerusalem ṃos nəPasova. Logəm len naprovens isoʋur ale lukad nəvat tiltile. Imaienan, len naholəvat todar vis naim siGot a Jerusalem, ikad nəvanuan lotogəgel hən nəvat silat lotogəmai. Husur ahai tutumav gail ludaṃ hən nəvanuan lotoviol len naim siGot levivol hən nəvat nasilva səlani ŋai.   ^o 2.17 Psa 69.9

riboŋ titor.”^p ²⁰Ale lusor vari ke, “Namtoun hən naim egai len nasihau tovi 46. Gunau ke goləboi gəbeum həni bile məhat təlmam len nəmaribon bitor mabe?” ²¹Ris aYesu tosor husur naim siGot tovi niben. ²²Imagenan, nəboŋ aGot tolavi dan nəmatan, ahai susur san gail lunau gat nategai tokele tia, ale lodəlom natosian siGot mai nasoruan siYesu.

AYesu eləboi tia nənauan sinəvanuan gail

²³Ale nəboŋ aYesu totoh len naut a Jerusalem len nəhanan hən NəPasova, isobur lorij nəlolit len nahəsan nəboŋ lotoris namerikel gai togolgole. ²⁴Avil aYesu səkad nadəlomian len nəlolit lotoriŋi len gai husur eləboi nəboruan nəsaan salit gail. ²⁵Avan ideh asike bikel kot nəvanuan gail maii, savi natideh len gai, husur gai eləboi nəboruan salit tia.

AYesu mai aNikotemus

3 ¹Ikad avan sua len naFarisi gail, nahəsan aNikotemus toil a mo hən naJu gail. ²Egəm hən aYesu len mariug, ale isor maii ke, “Hai pusan, namtoləboii ke gaiug govi ahai pusan sua aGot tosəvati gəmai, husur səkad avan ideh toləboi bigol namerikel gotogolgole, asike aGot bitoh maii.” ³AYesu isor vari ke, “Kitin, nokitin mai gaiug ke, avan ideh asike bikad nəpasian tətəs,^q edədas bəris natohan pipihəlan aGot.” ⁴ANikotemus eusi ke, “Imab hən nəvanuan tovi haṽut tia bikad nəpasian tətəs? Edədas bəbis təlmam len nəhad hən natətai len nabəhaṽun anan hən bipas vəha-ru həni!”

⁵AYesu isor vari ke, “Kitin, nokitin mai gaiug ke, nəvanuan timaskad nəpasian len nəwai mai aNunun aGot, hən beləboi bəbis len natohan pipihəlan aGot. ⁶Niben nəvanuan ipas nəvanuan tokad nəmauran hən niben ŋai, aNunun aGot ipas nanunun nəvanuan, nanunun toveveu, tokad nəmauran toveveu. ⁷Imaienan, sagipəŋ len nəsa notokele ke, ‘Gimaskad nəpasian tətəs.’ ⁸Nəlan eṽuv husur naləŋonian san ale gosəsəloŋ hən nəwalan han, be gəsələboi naut toṽuv gəm lan mai naut toṽuv vi lan. Len naṽide tomaianan, gəsaris aNunun aGot, be goris nauman san len nəmauran silat aNunun aGot topas nanunulito toveveu.” ⁹ANikotemus eusi ke, “Natgalenan levisi mabe?” ¹⁰AYesu isor vari ke, “Imabe? Govi ahai pusan totibau seIsrael, be gəsələboi natgaleg a? ¹¹Kitin, nokitin mai gaiug ke, namtukel ur nəsa namttoləboii, namtukel kot nəsa namttorisi, avil gamito, mətsadəlom na-kel-koti-an sinamito. ¹²Nəboŋ notosor husur

^p **2.19** Mat 26.61, 27.40; Mak 14.58, 15.29 ^q **3.3** Len nasoruan ta Kris, tətəs ikad namilen sual am tovi egəm a məhat gol ke naves egai eləboi bikad namilen tovi avan ideh asike bikad nəpasian togəm a məhat, edədas bəris natohan pipihəlan aGot.

^r **3.5** Len nasoruan ta Kris, nunun ikad namilen eru, sua evi nanunun, sua evi nəlan o nasuŋavŋavan. Len natosian seJu gail nəboŋ lotosor husur aGot, ləkəmaianan.

nəsa tovisi len navile a pan, mətsadəlom ginau. Gol ke nəbisor husur nəsa tovisi len nəmav, asike mətodəlom ginau! ¹³Səkad avan ideh tovi məhat len nəmav toləboi bikel ur nəsa tovisi lan. ANatun Nəvanuan ɲai egəm len nəmav, naut san matmat, ale gai ɲai eləboi bikel husuri. ¹⁴Len naut toḃəḃesw, tommas, aMoses esuhun nəlablab hən nəmat len nəhai.^s Len naḃide tomaienən, limassuhun aNatun Nəvanuan len nəhai balbal, ¹⁵hən ke, nəvanuan p̄isi ləḃeriɲ nəlolit lan, dereh likad nəmauran vi sutuai.

¹⁶“Bathut aGot eləmas bun navile a pan maiegai ke: eviol hən aNatun tosua səḃon hən avan ideh ḃeriɲ nəlon ḃidaɲ lan, asike, asike imasig be dereh tikad nəmauran vi sutuai. ¹⁷Husur aGot sasəvat aNatun vi lan navile a pan hən ḃeriɲ ke lipanis sil nəsaan salito, be hən ke, len aNatun, aGot ḃilav kuv galit dan nəsaan salito. ¹⁸Avan ideh tokad nadəlomian lan, aGot sariɲi ke ḃipanis, avil avan ideh səkad nadəlomian lan, aGot eriɲi tia ke tipanis, husur səkad nadəlomian len nahəsən aNatun aGot tovi aNatun tosua səḃon. ¹⁹Nəpanismen esil nategai ke: Naḃial eḃis len navile a pan, be nəvanuan loləmas bun nəmargobut səhor Naḃial, husur nəsa lotogolgole isa batbat. ²⁰Husur alat lotogolgol nəsaan lomətahun bun Naḃial, ləsavi lan Naḃial husur lomətahw len Naḃial ḃeḃias p̄arḃar hən nəsaan salito len nəhon nəvanuan gail. ²¹Be avan ideh totoh len nakitinan, egəm hən Naḃial hən ḃeḃias nəsa togole len nədaɲan siGot.”

AJon Baptais isor husur aYesu

²²Nəboɲ natgalenan tononɲ, aYesu mai ahai susur san gail lovi lan naprovens a Jutea. Len naut enan itohtoh mai ahai susur san gail ale ibaptais hən nəvanuan gail. ²³AJon am ibaptais hən nəvanuan gail len naut a Aenon pəpadaɲ hən naut a Salim, husur nəwai isobur ei. Ale nəvanuan gail logəm tabtab həni, hən ləḃibaptais. ²⁴(Len nəboɲ enan ləsariɲ aJon len naim bəḃariɲ sal).^t

²⁵Beti ahai susur siJon galevis loḃitv̄ituh mai naJu sua husur naḃide hən nalilosan hən ləḃiveveu ḃnos nalotuan. ²⁶Ale logəm hən aJon, luke, “Hai p̄usan, ategai totoh mai gaiug tarhəwisel Jortan, ategai gotosor husuri, gagai ibaptais hən nəvanuan gail, ale nəvanuan p̄isi logəm həni.”

²⁷Ale aJon isor var galit ke, “Nəvanuan eləboi ḃikad nəsa ɲai aGot len nəmav toviol həni maii. ²⁸Gamit ḃmau mətoləboi məḃbikel kot nəsa notokele ke, ‘Ginau nəsavı aKristo, aGot totabtabuh lan. Avil aGot esəvat ginau a ḃmo tia, beti atenan.’” ²⁹Nəḃikel nasoruan kəta husuri, imaiegai ke, natəbarehreh tolah evi seuluḃan tolah maii. Be nauluḃan tovi tarhət sitenan tolah, toil təban, tosəsəlonɲ həni, gai ehəhaḃur hən tosəsəlonɲ hən nadolon aten tolah. AKristo esuḃan atenan tolah, ale nəvanuan lotovan həni hən ḃibaptais hən galito, losuḃan alitenan tolah. Ginau nosuḃan

^s 3.14 Num 21.9   ^t 3.24 Mat 14.3; Mak 6.17; Luk 3.19-20   ^u 3.28 Jon 1.20; Mal 3.1

naluṃṃan tovi tarhət sitenan. Nopul hən nahəhaṽuran nəboŋ notosə-səloŋ hən nəvanuan gail lotovan hən aKristo. ³⁰AKristo timasyalyal səhor ginau; ginau a pan.”

³¹Atenan togəm len naut a məhat, iyalyal səhor natit p̄isi; avan tovi hən navile a pan, evi sinavile a pan, ale isor husur natit gail sinavile a pan ŋai. Atenan togəm len nəmav iyalyal səhor natit p̄isi. ³²Ikel kot nəsa torisi, nəsa tosəsəloŋ həni be səkad avan ideh todəlom nəsa tokele. ³³Be avan ideh todəlom na-sor-ləboii-an san, isaḃ səhoti ke aGot ekitin. ³⁴Husur atenan aGot tosəvati ikel nasoruan siGot husur aGot eviol hən aNunun kavkav maii, nagilen toḃuer. ³⁵AGot, aTata eləmas bun aNatun, ale eriŋ natit p̄isi len navəlan tia. ³⁶Avan ideh toriŋ nəlon todaŋ len aNatun aGot ikad nəmauran vi sutuai. Avil avan ideh tomətahun ḃeriŋ nəlon len aNatun aGot, asike ikad nəmauran enan, be nəlol paŋpaŋ siGot ipat tabtab lan.

AYesu mai atob̄taSamaria

4 ¹Beti naFarisi gail losəsəloŋ həni ke aYesu tobaptais hən nəvanuan lotosob̄ur hən ləḃegəm vi hai susur san gail, lusob̄ur səhor siJon. ²(Be savi aYesu tobaptais hən nəvanuan, ahai susur san gail ŋai lugole.) ³Nəboŋ aYesu toləboi nəsa naFarisi gail lotosəsəloŋ həni, eriŋ naut a Jutea, etəlmam vi Kalili.^v ⁴Len nəvanan san imasyar tur len naut a Samaria.

⁵Ale ibar navile sua a Samaria, nahəsən a Sikar, topat pəpadaŋ hən nətan aJakop tolavi mai aJosef, anatan.^w ⁶Ikad naḃurhuwai siJakop ei. Beti aYesu, niben tomatmat husur nəyaran tobəlav, ebətah tarhəḃurhuwai enan. Natub̄lial bolai.

⁷Atob̄taSamaria sua egəm hən ḃevəvaut. Ale aYesu ikel maii ke, “Lav nəwai. Nemuni.” ⁸Ebətah səḃon husur ahai susur san gail lovi lan navile hən ləḃeṽur nəhanian ideh. ⁹Imagenan aḃəhaṽut isor vari ke, “Be gaiug govi Ju, ginau novi toḃtaSamaria. Gous mab hən nəwai hən ginau?” (Husur alat a Jutea ləsəḃon mai alat a Samaria boŋ ideh).^x ¹⁰Ale aYesu isor vari ke, “Gətaləboi naviolan siGot, mai ginau notokel mai gaiug, ‘Lav nəwai. Nemuni,’ gətaus ginau həni tia, ale nətəlav nəwai nəmauran mai gaiug.”

¹¹Alitenan ikel maii ke, “Nasuḃ, gəsəkad nab̄iliwai, nəhau eḃuer, ale naḃurhuwai eg isareh masuṽ. Goləboi gəḃevəvaut nəwai nəmauran enan a be? ¹²Gaiug gunau ke gototibau səhor atəmadat ta sutuai, aJakop a?

^v 4.3 Nəboŋ aYesu toləboii ke naFarisi lotosəsəloŋ hən tobaptais hən nəvanuan tosob̄ur, emətahun ləḃib̄al maii ale eriŋ naut enan. ^w 4.5 Gen 33.19; Jos 24.32. Len naut egai isor husur aJakop ta sutuai, tovi natun əlsak tovi natun aAraham. ^x 4.9 Luk 9.52-53; Ezr 4.1-5; Neh 4.1-2

Bathut gai māu ilav naburhuwai egai mai gidato, ale gai mai anatum gail mai narivatəvat gail lomun lan.”

¹³AYesu isor vari, ike, “Nəvanuan p̄isi lotomun len nəwai egai, dereh limaduh tətəs. ¹⁴Avil avan ideh tomun nəwai nəbilav maii, asike imaduh boŋ ideh. Be nəwai nəbilavi maii ehum nabəko toʋuv vi məhat len nəlon, tolav nəmauran vi sutuai maii.” ¹⁵Napəhəvut ikel maii ke, “Nasub̄, lav nəwai ideh mai ginau bai, hən asike nəb̄imaduh boŋ ideh, asike nəb̄egəm gegai hən nəvəvautan tətəs am.” ¹⁶Ikel mai alitenan ke, “Givan vakis asoam̄, məregəmai.” ¹⁷Apəhəvut isor vari ke, “Nəsəkad asoagw ideh.” AYesu ikel maii ke, “Nəboŋ gotoke, ‘Nəsəkad asoagw ideh,’ gokitin; ¹⁸husur gulah mai asoam̄ erim tia, ale ahaʋut gotokade gagai savi asoam̄, gəsəlah maii. Nəsa gotomadhakele ekitin.”

¹⁹Apəhəvut ike, “Nasub̄, gaiug govi ahai kelkel ur. ²⁰Atəmanamit ta sutuai lulotu len nəvəhuh egai, be gamit məttovi Ju, mətuke naut a Jerusalem ŋai evi naut nalotuan.” ²¹AYesu isor vari ke, “Litegai, gaiug gedəlom nəsa notokele. Nəboŋ dereh tegəmai hən ke asike evi nati-deh hən mətb̄ilotu hən aTata len nəvəhuh egai o len naut a Jerusalem. ²²Gamit a Samaria mətsaləboi gai məttolotu həni; ginamito, namtulo-tu hən gai namttoləboii, bathut nə-lav-kuvi-an dan nəsaan egəm len naJu gail. ²³Avil namityal dereh tegəmai, egəm tia, hən ke alat lotolotu kitin ləb̄ilotu kitin hən aTata len nəlolit kavkav, len nədaŋan seNunun, husur galit lovi nəvanuan nalotuan aTata tokəta doŋ galito. ²⁴AGot savi nəvanuan tokad niben gotoləboi gəberisi, ao, ehum nanunun sua o nasu-ŋavŋavan gotodədas gəberisi be tovi nəkadhumauran. Ale alat lotolotu həni limaslotu hən aGot hum tovi aGot kitin. Limaslotu kitin hən gai len nəlolit kavkav, len nədaŋan seNunun.” ²⁵Apəhəvut ikel maii ke, “Noləboii ke aMessiah aGot totabtabuh lan dereh tegəmai, aten lotokisi hən aKristo. Nəboŋ b̄egəmai dereh tikel ur natit p̄isi mai ginamito.” ²⁶AYesu ikel maii ke, “Ginau en bogai notosor mai gaiug.”

Ahai susur gail lotəlmam

²⁷Len namityal enan, ahai susur san gail lotəlmam, losəhoʋut habat hən aYesu tosor mai apəhəvut sua, avil galit ideh saus aliten ke, “Goləŋon nəsa?” o saus aYesu ke, “Gusor mabe mai alitegai?”

²⁸Beti napəhəvut eriŋ nab̄iliwai san, etəlmam vi lan nab̄iltivile ale ikel mai nəvanuan gail ei ke, ²⁹“Mətegəm ris avan sua tokel mai ginau hən natit p̄isi notogole. Mətunau ke aKristo, aGot totabtabuh lan a?” ³⁰ŋa nəvanuan gail lorij nab̄iltivile, lotub̄at van həni.

Nəb̄ol p̄usan husur nəmatuan

³¹Beti ahai susur gail lukele ke, “Hai p̄usan, gihan.” ³²Be ikel mai galit ke, “Nukad nəhanian hagw gamit mətsaləboii.” ³³Imaienan ahai

susur gail lukel mai galit gabag ke, “Ase ilav nēhanian maii?”³⁴ AYesu ikel mai galit ke, “Nēhanian hagw evi hən nēbigol naləjonian sitenan tosəvat ginau hən nēbigol vurvur nauman san.³⁵ Mətukad nasoran sua toke, ‘Nahəbati tivat beti nəmatuan,’ be mətəsəjav hən namətamito, mətəkəta ris nəmarireu hən nawit tomasmas, toutaut hən nəmatuan tia.³⁶ Nəvanuan tota kokotov nawit enan, tosəgovi, gai etubāt lav naṗurṗuran san, ale esəsəgov hən nawit mōs nəmauran vi sutuai.³⁷ Igole hən gai tota kokotov nawit mai gai tomabule, arḃehəhəvur ḃonḃon.³⁷ Husur nasoran egai ekitin toke, ‘Ikad avan sua tomabul, ikad togon tosəgov tomatu.’³⁸ Nosəvat gamit hən mətḃesəgov ḃonḃon hən nəsa mətsum mōsi. Galevis am loum idan mōsi. Be gamit mətəhusur galito ale mətəpul hən nəmatuan.”

³⁹Alat a Samaria isoḃur len nabiltivile a Sikar lorij nəlolit len aYesu husur na-kel-uri-an sepəhəvut toke, “Ikēl mai ginau hən natit ḃisi notogole.”⁴⁰ Beti nəboḃon alat a Samaria lotogəm hən, lousi hən ḃitoh mai galito, ale itoh ei vəbar nəmariboḃon eru.⁴¹ Ale husur nasoruan san, isoḃur am lukad nadəlomian.⁴² Beti lukel mai napəhəvut ke, “Nadəlomian sinamit len aYesu sahusur nəsa gotokele am, bathut ginamit gabag namtosəsəloḃon hən, ale namtoləboi səhoti ke ategai ilav kuv kitin hən navile a pan dan nəsaan.”

AYesu igol anatun nəvanuan nauman sekiḃ imaur

⁴³Nəboḃon nəmariboḃon toru togam gole, aYesu erij naut enan, evi Kalili.⁴⁴ AYesu māu ikel koti ke, “Len naut sihai kelkel ur ideh, ləsaputsan atenan len nənauan salito.”⁴⁵ Imagenan, nəboḃon aYesu tobar naut a Kalili, alat naut enan lohəhəvur hən husur loris natit ḃisi togole len nəhanan a Jerusalem, husur galit am losuh len nəhanan enan.^a

⁴⁶Imaienan, aYesu evi Kana a Kalili, naut togol nəwai togəm vi wain lan.^b Len naut enan ikad abiltivanuan sua toum sekiḃ, anatun uluḃan toməsah, topat len nəmel len naut a Kapernaum.⁴⁷ Nəboḃon atenan tosəsəloḃon hən aYesu togəm a Jutea vəbar naut a Kalili, ivan hən. Enjiri hən ḃegəm vi lan naut a Kapernaum, gol anatun timaur husur pəpadaḃon timat.⁴⁸ Ija aYesu ikel maii ke, “Asike mətḃeris namerikel gail o natit mətḃimanḃon lan, asike mətukad nadəlomian!”⁴⁹ Abiltivanuan toum sekiḃ enjiri tətəs ke, “Nasub, asike gəḃegəm gagai, dereh anatum timat!”⁵⁰ AYesu isor vari ke, “Givan, anatum imaur.” Edəlom nəsa aYesu tokel maii, ale ivan.

⁵¹Len nəyaran san vahim, naslev san gail lobubur maii, lukel uri ke, “Anatum imaur tia!”⁵² Eus galit ke, “Eləjon ivoi len namityal sa?” Beti

^y 4.36 Len naves egai, *nawit tomatu* evi nəvanuan toutaut hən ḃesəsəloḃon hən nasoruan siGot, toutaut hən ḃikad nadəlomian lan. ^z 4.44 Mat 13.57; Mak 6.4; Luk 4.24

^a 4.45 Jon 2.23 ^b 4.46 Jon 2.1-11

lusor vari ke, “Napudan san inoŋ nino len namityal tosua ut mædau.”^c
 53Beti atata inau səhoti ke, len namityal enan ŋai aYesu ike, “Anatuŋ
 imaur.” Ale gai mai galit pisi lotosuh lohoim san, logəm vi vanuan
 nadəlomian. 54AYesu evi Jutea təlmam vi Kalili vəha-ru, ale egai evi
 namerikel na-vəha-ru-an aYesu togole len naut a Kalili.

AYesu igol avan sua imaur len nəwai a Petsata

5 1Husur nəboŋ enan, aYesu evi məhat vi Jerusalem van hən nəhanan
 sua seJu gail. 2Ale len naut a Jerusalem, pəpadaŋ hən namet-
 ləkau lotokisi hən Nametləkau Nasipsip, ikad nabiltiḃurhuwai lilos tokad
 navərada torim todar visi, nahəsən Petsata^d len nasoruan seIpŋu gail.
 3-4Nəvanuan isoḃur lotoməsah lupat pipivərada galenan, ametḃesw gail,
 galevis narielit togau mai galevis nahudhubelit tomat.^e 5Ikad esua topat
 ei toməsah len nasihau tovi 38 tia. 6AYesu eris atenan topat ei, eləboii ke
 toməsah tobəlav tia, ale eusi ke, “Goləŋon ke gimaur a?” 7Aten toməsah
 isor vari ke, “Nasub, nəsekad avan ideh tovi tarhət sagw hən nəḃevi lan
 nəwai nəboŋ toŋaluŋalw. Nəboŋ notohisi hən nəḃevi pən lan, avan tile
 am akis ibar nəwai a mō, beti ginau.” 8AYesu ikel mai ke, “Gile məhat,
 gebul hən nəbateh saḃ, pati, ale yar van.” 9Vəha-sua ŋai aten imaur. Ipət
 nəbateh san ale iyaryar van, avil nəboŋ enan evi nəSappat. 10Imaienan,
 alat lotoil a mō hən naJu gail lusor lan aten tomaur. Luke, “Daməŋ
 nəSappat bogai! Nəboŋ gotopat nəmel saḃ, goḃur kotov nalo tokai tas
 nauman!”^f 11Isor var galit ke, “Avan togol notomaaur ikel mai ginau ke,
 ‘Pat nəmel saḃ, yar van.’ ” 12Lousi ke, “Ase ikel mai gaiug hən gəḃigol
 maien həni?” 13Avil aten tomaur saləboii, husur aYesu ivan vəmasig len
 naluḃoh len naut enan.

14Len namityal tovan, aYesu isaḃ atenan len naholəvat todar vis
 naim siGot ale ikel mai ke, “Geris, gagai gumaur, be sagigol nəsaan am
 hən asike natideh tosa səhor ta mō ḃevisi hən gaiug.” 15Beti naluḃan
 ia kel mai alat lotoil a mō hən naJu gail ke aYesu boh togole tomaur.
 16Imaienan lotuḃat mədas bun aYesu sil togol natgalenan len nəSappat.
 17Be aYesu isor var galit ke, “ATəmagw eumum van vəbar gagai, ale
 ginau tu noum van.” 18Imaienan, alat lotoil a mō hən naJu gail ludas
 p̄isal am hən ləḃigole ḃimat. Savi husur toḃur kotov nə-kai-tasi-an hən
 nəSappat ŋai, be husur tokel ke aGot tovi aTəman san, imaienan, ike gai
 gabag toḃitḃitoḃ mai aGot.

^c 4.52 Len nasoruan ta Kris ike *namityal toməlevru* husur len nalennəyal sua ikad nəhaua
 toməlevtes len nadudulan ale toməlevtes am len naut mædau. ^d 5.2 Natosian galevis ta
 sutuai len nasoruan ta Kris luke *Betesta*. ^e 5.3-4 Natosian galevis ta sutuai losuhud hən
 nategai: *Lupat vir nəwai ḃiŋaluŋalw*, ⁴ *husur aŋel siNasub egəm len nəboŋ galevis, ebul hən*
nəwai, ale nəvanuan tovi lan nəwai metəkav, dereh timaur. ^f 5.10 Neh 13.19; Jer 17.21

AYesu ikel vāhoti ke tovi aNatun aGot

¹⁹Ŋa aYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, aNatun aGot edēdas b̄igol natideh s̄abon, eləboi b̄igol ŋa n̄esa toris aTēman togole. Husur n̄esa aTēman togole, aNatun am igole. ²⁰Husur aTēman elēmas bun aNatun ale eṽusani h̄an natit p̄isi gai togole, ale dereh teṽusani h̄an natit gail lotosəhor natgalenan h̄an m̄əṽb̄imaŋmaŋ lan. ²¹Hum ke aTēman togol n̄əvanuan lotomat lule m̄əhat, tolav n̄əmauran mai galito, aNatun am ilav n̄əmauran mai avan ideh gai toləŋon b̄ilavi maii. ²²Husur aTata s̄əsāb̄ səhoti ke avan ideh b̄ipanis, aoa eriji len aNatun h̄an b̄isāb̄ səhoti ke n̄əvanuan gail ləb̄ipanis, ²³h̄an n̄əvanuan p̄isi ləb̄eputsan aNatun len n̄ənanuan salito hum lotoputsan aTata a m̄əhat. Asike ḡəb̄eputsan aNatun len n̄ənanuan saṽ, ḡəsaputsan aTata tosəvati len n̄ənanuan saṽ.

²⁴“Kitin, nokitin mai gamito, avan ideh tosəsəloŋ h̄an nasoruan sagw, tokad nadələmian len aGot tosəvat ginau, gai ikad n̄əmauran vi sutuai, asike eḃis len n̄əpanismen, be imakuv tia dan n̄əmatan vi lan n̄əmauran. ²⁵Kitin nokitin mai gamito, len n̄əboŋ b̄egəmai, hun n̄əboŋ togəma tia, dereh alat lotomat lesəsəloŋ h̄an nadoldol siNatun aGot, ale alat lotosəsəloŋ h̄ani, dereh likad n̄əmauran. ²⁶Husur aTata tovi nəkadun n̄əmauran, gai eriji len aNatun am h̄an b̄evi nəkadun n̄əmauran. ²⁷Ale erij̄ nədaŋan len navəlan h̄an b̄ikot h̄an n̄əvanuan gail, husur evi aNatun Nəvanuan. ²⁸Samtiŋaŋ len natgalenan, husur ikad n̄əboŋ togəmai h̄an alat lotomat len nabur n̄əmatan salito ləbesəsəloŋ h̄an nadolon aNatun aGot, ²⁹ale dereh lile m̄əhat dan nabur n̄əmatan. Alat lotogol tovoi, dereh lile m̄əhat h̄an ləb̄imaur tətās. Avil alat lotogol tosa, dereh lile m̄əhat h̄an ləbesəsəloŋ ləboi n̄əpanismen salito.^g

³⁰“Ginau nodēdas nəb̄igol natideh len ginau səb̄ogw. Nopəpəhun navoian dan n̄əsaan hum aTata tokele. Ale napəpəhwan sagw inor husur nəsagole husur naləŋonian sagw, be nugole husur naləŋonian sitenan tosəvat ginau.”

Na-kel-koti-an husur aYesu

³¹AYesu isor am mai naJu gail ke, “Ginau səb̄ogw ŋai nətasor ləboi ginau, nasoruan sagw asike takitin. ³²Avil ikad atesual am tosor vi tarhət sagw, ale noləboii ke na-sor-ləboii-an san husur ginau ekitin. ³³Mətosəvat galevis tia van h̄an aJon, ale gai ikel ur nakitinan.^h ³⁴Be nəsarij̄ gat nəlogw len na-sor-vi-tarhəte-an n̄əvanuan tokele, ao, nusor husuri ŋai h̄an m̄əṽb̄imakuv dan n̄əsaan samito. ³⁵AJon ehum naṽial topaŋ, toṽial. Ale gamit m̄ətulekis h̄an m̄əṽbitoh kəkereh len naṽial san, h̄an m̄əṽbehəhəvur. ³⁶AJon ikel kot ginau, avil ikad na-kel-koti-an tosəhor

^g 5.29 Dan 12.2 ^h 5.33 Jon 1.19-27, 3.22-30

esan. Husur natit gail aTata tolav mai ginau hən nəb̄igol p̄is gail, natgalenan notogole, loṽusan nakitinan husur ginau, ke aTata tosəvat ginau. ³⁷Ale aTata tosəvat ginau, gai isor ləboi ginau. Gamit mətsasəsəlon̄ hən nadolon, mətsakəta ləboi gai tomabe. ³⁸Ale nasoruan san səpat savoi len nəlomito husur mətsadəlom ginau, ginau boh, aTata tosəvat ginau gəmai. ³⁹Mətudon̄don̄ nəmauran vi sutuai len natosian siGot bathut mətunau ke nəmauran vi sutuai topat lan. Be natosian galenan lukel nakitinan husur ginau! ⁴⁰Wake mətsalənon̄ mət̄begəm hən ginau hən mət̄b̄ikad nəmauran enan.

⁴¹“Nəboŋ mət̄tosal suh ginau, nə-sal-suhi-an samito savi natideh len ginau ⁴²husur noləboi mətsaləmas bun aGot len nəlomito. ⁴³Ginau nogəm len nahəsan aTəmagw ale mət̄omətahun ginau, mətsahəhəvur hən ginau. Be naut kəmas avan ideh am b̄egəm len nahəsan gabag ŋai, dereh mitidaṽ hən̄i, mət̄ehəhəvur hən̄i. ⁴⁴Imabe mət̄odədas mət̄bedəlom ginau? Mətuke mitisal suh gamit gabag be mət̄omətahun nə-sal-suhi-an togəm len gai tovi aGot səbon ŋai. ⁴⁵Samtinau ke evi ginau nəb̄ikel kot nəsaban samito van hən aTəmagw len nakotan san. Ao, ikad atesua b̄igole, gai nəlom̄it todaŋ lan, aMoses boh! Dereh gai tikel kot nəsaban samito.ⁱ ⁴⁶Avil mət̄tadəlom aMoses tia, mət̄tadəlom ginau tia bathut gai m̄au itos husur ginau. ⁴⁷Be asike mət̄bedəlom nəsa gai totesi husur ginau, mitimabe hən mət̄bedəlom nəsa notokele?”

AYesu evəŋan alat lotovi 5000

(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17*)

6 ¹Husur nəboŋ galenan, aYesu evi Kalili, ilav tukot vi tarhət nabiltiwai lotokisi hən Nabiltiwai Kalili mai lotokisi hən aTiperias am. ²Nabiltiṽoh lohushusuri bathut ke lotokətkəta ris namerikel gail gai togolgone len alat lotoməsah. ³Ale aYesu etəṽehuh vi lan naṽehuh, ebətah mai ahai susur san gail ei. ⁴Nəboŋ hən nəPasova tovi nəhanan seJu gail, egəm pəpadaŋ.

⁵Nəboŋ aYesu topair hən namətan, toris naluṽoh lotogəm hən̄i, eus aFilip ke, “Dateṽur nabəta a be hən alateg ləb̄ihani?” ⁶AYesu eṽus kitev nənauan seFilip maienan hən b̄ebunus ləboi aFilip, husur eləboi tia nəsa b̄igole ta bogai. ⁷Ale aFilip isor vari ke, “Naṽurṽuran hən nahəbati toməlv̄tor saləboi b̄eṽur nabəta tonor hən galit ṽisusua b̄ihan kəkereh hən̄i.”^j ⁸Ale ahai susur sua san, aAdru, aṽan aSimon Pita isor mai aYesu ke, ⁹“Ikad natətai sua gegai tokad natuhhanian tovi nabəta nəpali

ⁱ 5.45 Nəboŋ tosor husur aMoses, isor husur naləbulat torim aMoses totesi lotovi naləbulat metəkav torim len nasoruan siGot. ^j 6.7 Len nasoruan ta Kris ike *natenarius tovi 200*.

Natenarius evi naṽurṽuran hən nauman hən nəmaribon̄ tosa, ale natenarius tovi 200 evi naṽurṽuran hən nəmaribon̄ tovi 200 o pəpadaŋ hən nahəbati toməlv̄tor.

torim mai naieh toru. Be natuhhanian egai savi natideh len nabĩtiluũoh tomaiegai.”^k

¹⁰Beti aYesu ikele ke, “Mitigol nəvanuan gail lebətah.” Ija nauluṃan gail lotovi 5000 lobətah len naut enan tobaŋ liol. ¹¹Beti aYesu ilav nabəta, ale nəboŋ tosipa vi təban aGot tonon, epəpehumi mai alat lotobətah. Igol tomaien an am hən naieh. Galit pisi luhān husur naləŋonian salito vəhanukub. ¹²Nəboŋ lotohanukub tonon, aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Mətesəŋon nasughanian. Sa-ideh tesuh.” ¹³Imagenan lusah tuan nasughanian hilat lotohan dani, losəŋon nəhad tovi 12 hən nasugut nabəta nəpali tosuh kəmas!

¹⁴Nəboŋ nəvanuan gail lotoris namerikel aYesu togole, luke, “Ahai kelkel ur kitin bogai bəgəm vi lan navile a pan!”^l

¹⁵Bathut aYesu eləboii len galito ke gag ŋai legəm tah gati hən ləbĩgol bəgəm vi kiŋ, gai ivan dan galito vi lan nəvəhuh hən bĩtoh səbən.

AYesu iyar len nəwai (*Mat 14.22-33; Mak 6.45-52*)

¹⁶Nəboŋ namityal tomasur, ahai susur san gail lovi pan vi lan nabĩtiwai. ¹⁷Len namityal enan naut evisivis be aYesu satəlmam van hən galit sal, ale lusah len nabot, gam tukot vi Kapernaum. ¹⁸Sədareh nəlan eũvuh habat gol ke nəwai tokudkud van epus. ¹⁹Nəboŋ lotovarus van hum ma tovi nakilomita torim, loris aYesu toyar len nəponit nəwai, togəm pəpadaŋ hən nabot, ale lomətahw. ²⁰Be aYesu ikai van hən galito ke, “Ginau bogai, samtemətahw!” ²¹Imagenan lohəhəvur hən bĩsah len nabot ale isah lan. Vəha-sua ŋai nabot ivahut len naut lotovi lan.

²²Pelan han naluũoh lotosuh tarhəwai, ludon aYesu, lunau səhoti ke ikad nabot tosua ŋai ei. Loləboii ke aYesu səsah len nabot mai ahai susur san gail, be luvan səbolit ŋai. ²³Beti nabot galevis logəm len naut a Tiperias, luvahut pəpadaŋ hən naut Nasuḃ tosipa hən nabəta lan, naut naluũoh lotohan bəta lan. ²⁴Nəboŋ naluũoh lotoris ləboii ke aYesu satoh ei, ahai susur san gail ləsasuh, naluũoh lusah len nabot galenan, lovi Kapernaum hən ləbidoŋ aYesu ei.

AYesu evi nabəta hən nəmauran

²⁵Nəboŋ nəvanuan galenan lotosaḃ aYesu a Kapernaum, tarhəwai, lousi ke, “Hai pusan, gubar naut egai ŋais?” ²⁶AYesu isor vər galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke mətsadoŋ ginau husur məttoris ləboi namerikel gail, be mətudoŋ ginau ŋai husur mətuhānukub hən nabəta. ²⁷Samteum

---

^k 6.9 *Namisurhut nəpali* ikad nəhavhəte ale lotuh dədasi hən ləbĩkad nəflaua hən ləbeum hən nabəta lan. ^l 6.14 AMoses epəhav utaut hən ahai kelkel ur suṃan gai bəgəm hən alat a Israel boŋ ideh. Deu 18.15-19

ṁos nəhanian səpat sabəlav, togəm vi pəhsago. Ao, məteum ṁos nəhanian topat vi sutuai, nəhanian hən nəmauran vi sutuai aNatun Nəvanuan dereh bəviol hənī mai gamito. Husur aGot aTata itabtabuh len atenan hən b̄eum san ṁos b̄eviol hən nəmauran enan.”²⁸ Imaienan lousi ke, “Datigol nəsa gail hən dat̄bigol nagolean aGot toləṅoni?”²⁹ AYesu isor var galit ke, “AGot eləṅon ke mitigol nategai ke: məteriṅ nəlomit len atenan aGot tosəvati.”³⁰ Imaienan lukel maii ke, “Gigol namerikel ideh hən namt̄berisi hən namt̄bedəlom gaiug. Dereh gigol nəsa? ³¹Atəmadat ta sutuai luhan nəmanna len naut masmas hum aMoses totoi ke, ‘Eviol hən nabəta togəm len nəmav mai galito hən ləb̄ihani.’”^m ³²Beti aYesu ikel mai galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, savi aMoses toviol hən nabəta togəm len nəmav mai gamito. Avil evi aTəmagw toviol hən nabəta kitin togəm len nəmav mai gamito. ³³Bathut nabəta siGot evi atenan togəm vi pən dan nəmav, eviol hən nəmauran mai nəvanuan navile a pan.”

³⁴Imaienan lukel maii ke, “Nasub̄, geviol tabtab hən nabəta enan mai ginamito.”

³⁵AYesu ikel mai galit ke, “Ginau novi bəta hən nəmauran. Avan ideh b̄egəm hən ginau, asike imalkəkət. Ale avan ideh b̄eriṅ nəlon len ginau, asike, asike imaduh boṅ ideh. ³⁶Nukel mai gamit ke, naut kəmas mətto-
ris ginau, mətsariṅ nəlomit len ginau sal. ³⁷Avil alat aTəmagw toviol hən galit mai ginau, dereh legəm hən ginau. Ale avan ideh togəm hən ginau asike nomətahuni. ³⁸Husur nəsagəm len nəmav hən nəb̄igol nəsa notoləṅoni. Ao, nogəm hən nəb̄igol husur naləṅonian siGot tosəvat ginau ṁosi. ³⁹Ale naləṅonian san imaiegai ke: galit p̄isi gai toviol hən galito mai ginau hən ləb̄evi esagw, salimasig, be len Nəboṅ Naməkot hən navile a pan dereh nigol lile məhat. ⁴⁰Husur naləṅonian seTəmagw imaiegai ke: galit p̄isi lotoris aNatun, lotoriṅ nəlolit lan, dereh likad nəmauran vi sutuai, ale dereh nigol lile məhat len Nəboṅ Naməkot hən navile a pan.”

⁴¹Nəboṅ lotosəsəloṅ hən natenan, naJu gail lukoblen husuri bathut toke, “Novi nabəta togəm len nəmav,” ⁴²ale luke, “Ategai savi aYesu, anatun aJosef ṅa? Datoləboi atəman mai anan. Imabe toke togəm len nəmav?” ⁴³AYesu isor var galit ke, “Samtikoblen mai gamit gabag. Mitinoṅ. ⁴⁴Ikad nəp̄isal tosua ṅai hən avan ideh b̄eləboi b̄egəm hən ginau. Nəboṅ aTəmagw tosəvat ginau b̄eliv avan enan, eləboi b̄egəm hən ginau, ale dereh nigol tile məhat len Nəboṅ Naməkot hən navile a pan. ⁴⁵Len natosian sihai kelkel ur gail ike, ‘Ale aGot dereh tevi hai p̄usan salit p̄isi,’ ṅa nəvanuan p̄isi lotosəsəloṅ husur aTata, lotosəsəloṅ ləboi nəsa tokele, galit logəm hən ginau.”ⁿ ⁴⁶(Namilen sake avan ideh saris aTata. Atenan togəm len aGot, atenan ṅai eris aTata.) ⁴⁷Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh toriṅ nəlon len ginau, gai ikad nəmauran vi sutuai. ⁴⁸Ginau

^m 6.31 Exo 16.4, 15; Psa 78.24   ⁿ 6.45 Isa 54.13

novi nabəta hən nəmauran.^o ⁴⁹Sutuai atəmamit gail luhan nəmanna len naut toḇəḇesw, be naut kəmas natenan, lumat ḗisi. ⁵⁰Egai evi nabəta togəm len nəmav hən avan ideh ḃihani, asike imat. ⁵¹Ginau səḇogw ḡai novi nabəta nəmauran togəm len nəmav. Avan ideh ḃihan nabəta egai, dereh tikad nəmauran vi sutuai. Husur nabəta nəḇeviol həni evi nibegw; dereh neviol həni mōs nəmauran silat navile a pan.”

⁵²Beti naJu gail loḇitḽituh mai galit gabag, luke, “Ategai teviol mab hən niben mai gidato hən datḃihani?” ⁵³Imaienan aYesu ikel mai galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, asike mətḃihan niben aNatun Nəvanuan, asike mətḃemun nəda han, mətukad nəmauran kitin mabe? Mətsəkade len gamit gabag. ⁵⁴Avan ideh tohanhan nibegw, tomunmun nəda hagw, atenan ikad nəmauran vi sutuai, ale len Nəboḡ Naməkot hən navile a pan dereh nigol tile məhat dan nəmatan. ⁵⁵Husur nibegw evi nəhanian kitin, nəda hagw evi nate namunian kitin. ⁵⁶Imaienan, avan ideh tohanhan nibegw, tomunmun nəda hagw, atenan itoh tin len ginau ale ginau nutoh tin len gai. ⁵⁷ATəmagw tovi nəkadun nəmauran esəvat ginau, ale bathut aTəmagw, ginau nutoh, nukad nəmauran. Len naḽide tomaianan, avan ideh tohanhan ginau, bathut ginau, gai dereh titoh, tikad nəmauran. ⁵⁸Ginau novi nabəta togəm len nəmav, be nabəta egai sasumən nəman-na atəmamito ta sutuai lotohani. Luhan nəmanna ale lumat. Avan ideh tohanhan nabəta egai, dereh titoh, tikad nəmauran vi sutuai.”

⁵⁹AYesu ikel natgalenan nəboḡ toḗusan len naim nabonḃonan a Kapernaum.

Ahai susur isoḇur lugam dan aYesu

⁶⁰Nəboḡ ahai susur san gail lotosəsəloḡ hən natgalenan, luke, “Naḗusanan enan idaḡ habat. Ase eləboi ḇesəsəloḡ səhoti?” ⁶¹AYesu eləboii len gai gabag ke ahai susur san gail lukoblen husur natenan, ale ikel mai galit ke, “Nateg emədas nadəlomian samito a? ⁶²Ḃimage-nan, imabe len gamito mətḃeris aNatun Nəvanuan ḇətəlmam vi məhat? Mətədəlomi beti a? ⁶³ANunun aGot ḡai eləboi ḇeviol hən nəmauran kitin mai nəvanuan. Nədaḡan sinəvanuan edədas ḃigol natideh. Nasoruan notokele mai gamito, evi soruan seNunun aGot toviol hən nəmauran mai nəvanuan. ⁶⁴Avil gamit galevis mətsəkad nadəlomian len ginau.” (AYesu ekəmaianan husur len natuḃatan eləboi alat lotokad nadəlomian lan, ale eləboi nəvanuan sua ḇeriḡi len navəlan aenemi san gail.) ⁶⁵Beti aYesu ike, “Husur natenan nukel mai gamit ke, nəvanuan saləboi ḇegəm hən ginau len gai səḃon. ATata ḡai eləboi ḃigol nəvanuan ḃikad nadəlomian hən ḇegəmai.”

^o 6.48 Nəboḡ aYesu toke tovi *nabəta hən nəmauran*, ike ehum nabəta datḃihani dereh datikad nəmauran, evi nəkadhumauran.

⁶⁶Husur tokəmaienan, ahai susur san isoḅur lupair dani, ləsaḅusuri am. ⁶⁷Ŋa aYesu ipair van hən lotovi 12 ike, “Be gamit am mətuke mitivan a?” ⁶⁸ASimon Pita isor vari ke, “Nasuḅ, namtivan hən ase? Gaiug səḅoḃḃ ŋai gukad nasoruan toviol hən nəmauran vi sutuai. ⁶⁹Namtorin nəlona-mito len gaiug, namtoləboii tia ke gaiug govi siGot səḅon gotogəm mōsi.”^p ⁷⁰Beti aYesu ike, “Ganan! Ginau nulekis hən gamito məttovi 12, be gamit sua evi natəmat.”

⁷¹Nəḅoḃ tokəmaienan, isor husur aJutas, anatun aSimon Iskariot, husur aJutas, esua len lotovi 12, dereh terinji len navəlan aenemi san gail.

Nəhanan hən Nəpasvaləval gail

7 ¹Husur nəḅoḃ enan, aYesu iyaryar len naut a Kalili. Emətahun nəya-ran len naut a Jutea husur alat lotoil a mō hən naJu gail ludoḃdoḃji hən ləḅigol ḃimat. ²Ale nəḅoḃ hən Nəhanan hən Nəpasvaləval gail, egəm pəpa-daḃ. Evi nəhanan sua seJu gail.^q ³Beti aḅan aYesu matmat gail lusor maii ke, “Gerin naut enan vi Jutea hən ahai susur saḃḃ gail ləḅeris natit gotogol gail. ⁴Avan ideh toke ḅetibau len nəhon nəvanuan gail sasusuan gai! Gəḅigol namerikel gail, gigol gail len nəhon nəvanuan pisi len navile a pan hən ləḅeləboi gaiug!” ⁵Lokəmaienan husur aḅan gail am ləsəkad nadəlomian lan.

⁶Imaiean aYesu ikel mai galit ke, “Namityal tonor hən ginau sagəm sal. Be samito, namityal pisi inor ŋai. ⁷Nəvanuan sinavile a pan gail lodədas ləḅemətahun bun gamito. Be ginau, lomətahun bun ginau husur nukel koti ke natit gail lotogole lusa vəsa. ⁸Mətevi lan nəhanan ea. Ginau asike novi lan Nəhanan enan, husur namityal tonor hən ginau sagəm sal.” ⁹Nəḅoḃ tokəmaienan tonon, itoh a Kalili ŋai.

AYesu len Nəhanan hən Nəpasvaləval

¹⁰Be nəḅoḃ aḅan aYesu gail lotovi məhat vi lan Nəhanan tonon, gai am evi məhat vi lan. Səyar len nəhon nəvanuan gail be esusuah. ¹¹Beti len Nəhanan, alat lotoil a mō hən naJu gail, ludoḃdoḃji, lous kitevi ke, “Atenan itoh a be? Gai be?” ¹²Len naluḅoh nəvanuan isoḅur lusor lahlah husuri. Galevis luke, “Evi nauluḃḃan sua tovoi masuḅ.” Galevis am luke, “Ao, egəras nəvanuan gail.” ¹³Be səkad avan ideh tosor husuri len nəhon nəvanuan gail, husur lomətahw len naJu gail lotoil a mō.

¹⁴Be nəḅoḃ sua rivuh len nawik hən Nəhanan, aYesu evi məhat vi lan naim siGot, ale etuḅat pusan. ¹⁵Beti naJu gail lotoil a mō, lotosəsəlon hən, luḅaḃ, luke, “Ategai eləboi bun natosian siGot, be səkad avan ideh tokad namitisau toḅusan hən maii. Imabe?”

^p 6.69 Mat 16.16; Mak 8.29; Luk 9.20   ^q 7.2 Lev 23.34-36; Deu 16.13. *Nəhanan hən Nəpasvaləval* evi nəhanan seJu gail, Lunau təlmam hən atəmalit ta sutuai nəḅoḃ lotoyaryar len naut masmas. Len nasihau tovi 40 lutoh len nəpasvaləval gail.

¹⁶Imaienan aYesu isor var galit ke, “Naḗusanan sagw savi esagw. Ao, atenan tosəvat ginau evi nəkadhut naḗusanan sagw. ¹⁷Avan ideh toke ḅigol naləḗonjan siGot, dereh teləboii ke naḗusanan sagw egəm len aGot o evi esagw səḅogw. ¹⁸Nəvanuan tosor len naləboian san səḅon, eləḗon ke tipatpat gai məhat. Avil gai toləḗon ke teputsan nahəsan atenan tosəvati, gai ekitin, ale səkad nagəgərasan lan. ¹⁹Savi aMoses tolav nalo mai gamito a? Be gamit ideh sahusuri. Mətudas p̄isal hən mətḅigol nəḅimat sil nəsa?”

²⁰Naluḅoh lusor vari ke, “Gaiug gukad natəmat! Ase idas p̄isal hən ḅigol gəḅimat?” ²¹AYesu ikel mai galit ke, “Nugol nauman sua len nəSappat, nugol naluḅan imaur, ale nəvanuan p̄isi losəhoḅut sil notogole len nəSappat.” ²²Be gamit am mətəum len nəSappat nəḅoḗ məttotiv dalus natətai uluḅan husur nalo siMoses. (Be naḅide hən na-tiv-dalusian savi siMoses, evi setəmamit ta sutuai, aApraham.)^s ²³Mətətiv dalus natətai uluḅan len nəḅoḗ han, naut kəmas tovi nəSappat.^t Mətugole hən asike mətḅeḅur kotov nalo siMoses, be evi nauman. Məḅimagenan, imabe mətutəḅulol bulos ginau nəḅoḗ notogol naluḅan kavkav tomaur len nəSappat?^u ²⁴Sagenənoḅ hən nəsa notogole mai na-kəta-suluḅi-an mai nənau-suluḅi-an samit ḗai. Mitimasnənoḅ həni mai natit tonor, tokitin ḗai.”

AYesu evi aKristo a?

²⁵Beti galit galevis lototoh len naut a Jerusalem lous galit gabag ke, “Savi atenan lotoke ləḅigole ḅimat a? ²⁶Be məteris! Gai boh tosorsor len nəhon nəvanuan gail. Ləsakel natideh maii. Hum ma nəvanuan na-il-aḅo-an gail lotoləboi koti ke atenan evi aKristo, aGot totəḅtəḅuh lan a? ²⁷Avil datoləboi naut atenan togəm lan. Be nəḅoḗ aKristo ḅegəmai, asike ikad avan ideh ḅeləboi naut togəm lan.”

²⁸ḗa aYesu, toḗusan len naholəvat todar vis naim siGot, ikai ke, “Mətunau ke mətoləboi ginau a? Mətunau ke mətoləboi naut notogəm lan a? Savi len ginau gabag ḗai notogəmai. Be atenan tosəvat ginau, ekitin. Gamit mətsaləboii, ²⁹be ginau noləboii, husur nogəm təban, gai esəvat ginau.”

³⁰Nəḅoḗ lotosəsəloḗ hən natenan, alat lotoil a ḅo lohisi soḅuer hən ləḅitah gati. Be avan ideh səbari husur namityal san sagəm sal. ³¹Avil isəḅur len naluḅoh lorij nəlolit lan. Luke, “Nəḅoḗ aKristo ḅegəmai, asike igol namerikel gail lotosəhor natgalenan ategaii togole.”

³²Nəḅoḗ naFarisi gail lotosəsəloḗ hən natgalenan naluḅoh lotosor lahlah həni husur aYesu, galit mai aḅiltihai tutumav gail losəvat alat lotokətkəta kəkəkol hən naim siGot, hən ləḅitah gati. ³³ḗa aYesu ike,

^r 7.21 Jon 5.1-18   ^s 7.22 Gen 17.10-13; Lev 12.3   ^t 7.23 Nalo siMoses ike limastiv dalus natətai len nəmariboḗ toməlevtor husur nəpasian san.   ^u 7.23 Jon 5.8-9

“Dereh nitoh kəkereh mai gamit balai, beti netəlmam van hən atenan tosovat ginau. ³⁴Dereh mitidoŋ ginau, be asike mətusab̄ ginau, ale mətsaləboi mətəbegəm vi lan naut nəbevi lan.”

³⁵Beti alat lotoil a mō hən naJu gail, lukel mai galit gabag ke, “Ategai tiyar vi be hən asike datb̄isabi? Hum ma b̄ivan hən naJu gail lototoh len naut tiltile seuleKris hən b̄epusan mai alat a Kris a? ³⁶Nəboŋ toke, ‘Dereh mitidoŋ ginau be asike mətusab̄ ginau,’ ale ‘Mətsaləboi mətəbegəm hən naut nəbevi lan,’ namilen evi nəsa?”

Nəpusanan husur aNunun aGot

³⁷Len nəboŋ naməkot len nawik hən Nəhanan, len nəmariboŋ totibau han, aYesu eil vi məhat, ikai ke, “Avan ideh b̄imaduh, tegəm hən ginau!” ³⁸Avan ideh toriŋ nəlon len ginau, tegəm, temun! Hum natosian siGot tokele ke, ‘Nəwai nəmauran dereh tisel dan nəlon hum nawisel gail.’”^w ³⁹(Nəboŋ tokəmaienan, isor husur aNunun aGot, alat lotoriŋ nəlolit len aYesu dereh likade, be aGot saviol hən sal husur aGot saputsan aYesu sal hən nəyalyalan san b̄iparpar.)

Nənauan tiltile husur aYesu

⁴⁰Galevis len naluṽoh lotosəsəloŋ hən nasoruan san, lusor təvah ke, “Ategai bogai ahai kelkel ur kitin.” ⁴¹Galevis luke, “AKristo bogai, aGot totabtabuh lan.” Ris galevis am lotoke, “Eniŋan? AKristo asike egəm a Kalili a? ⁴²Be natosian siGot ike aKristo dereh tegəm len nəpasusan siTevit ale lipasi len naut a Petlehem, navile matmat siTevit aKiŋ. Imaienan o səmaienan a?”^x ⁴³Ŋa naluṽoh loṽitṽituh, loṽəpəhw husur aYesu. ⁴⁴Ale galevis luke litah gati, wake avan ideh sətah lan.

⁴⁵Alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot lotəlmam van hən ab̄iltihai tutumav mai naFarisi gail. Ale lous alatenan ke, “Imabe mətsətah gati gəmai?” ⁴⁶Alatenan lusor var galit ke, “Aoa, namtsasəsəloŋ hən avan ideh sator suṽan atenan boŋ ideh.” ⁴⁷Ŋa naFarisi gail lusor viles alatenan ke, “Imabe? Gai egəras gamit am a? ⁴⁸Mitinau nategai ke: len ginamit namttoi a mō mai ginamit namttovi Farisi, ikad ginamit ideh toriŋ nəlon lan māu a? Eb̄uer kaskasi! ⁴⁹Naluṽoh loriŋ nəlolit lan, be ləsaləboi natideh, lotətan hən nalo. Nasemalean tipat len galito!”

⁵⁰Ikad naFarisi sua, nahəsan aNikotemus, togəm hol mai aYesu a mō, ale ike,^y ⁵¹“Asike datb̄ikot hən avan ideh hən datb̄isab̄ nəsa gai togole, sanor len nalo sidato hən datb̄eriŋi hən b̄ipanis.” ⁵²NaFarisi gail lusor vilesi ke, “Govi nauleut ta Kalili gototah mai atenan a? Gia ṽuruŋ kitevi len natosian siGot. Dereh gisabi ke ahai kelkel ur ideh sagəm len naut a Kalili boŋ ideh!”

^v 7.37 Lev 23.36   ^w 7.38 Eze 47.1; Zec 14.8   ^x 7.42 2Sam 7.12; Mic 5.2   ^y 7.50 Jon 3.1-2

[*Nalobulat ta sutuai len nasoruan ta Kris lāsəkad naves 7.53–8.11.*]

⁵³Ale lōpəpehw, luvahim gail.

Napəhaʋut togol naitian toʋur kotov nəlahan

8 ¹Be aYesu evi lan Naʋehuh Oliv. ²Ale nəboŋ naut tolan evi lan naholəvat todar vis naim siGot tətəs. Sədareh nəvanuan gail logəm həni, ale ebətah, eḗusan. ³Ahai ḗusan hən nalo mai naFarisi gail losəhar apəhaʋut sua lotosabi len naitian toʋur kotov nəlahan. Lugol eil len nəhon naluʋoh. ⁴Lukel mai aYesu ke, “Hai ḗusan, alitegai, namtusabi len naitian toʋur kotov nəlahan. ⁵Ale len nalo, aMoses ikel buni hən datʋetubun alatpəhaʋut lotosuʋan alitegai. Be gaiug, gukel nəsa?”^z ⁶(Lokəmaienan hən ləbīgol aYesu ʋəkəkös len nasoruan san hən ləbīkot həni.) Be aYesu ebətah, iʋetʋet, itos len tan hən nəŋarhuvəlan. ⁷Lous taltal hən ʋisor var galito, ale eil vi məhat, ike, “Gamit ideh topar saan, tilav nəvat, tuʋi a mō.” ⁸Beti ebətah tətəs, iʋetʋet, tos len tan. ⁹Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, lotuʋat van, alat lotovi haʋut loil a mō. Ale aYesu itoh səʋon mai alitenan. ¹⁰Beti aYesu eil vi məhat, eusi ke, “Bareab, galito, lutoh a be? Səkad avan ideh toke gəʋipanis a?” ¹¹Ike, “Naut ido hən galito Nasuʋ.” Ale aYesu ike, “Ginau am nəsake gəʋipanis. Givan ale gagai van sagīgol nəsaan am.”

AYesu, naʋial hən navile a pan

¹²AYesu isor mai nəvanuan gail tətəs am, ike, “Ginau novi naʋial hən navile a pan; avan ideh tohusur ginau, asike, asike iyar len nəmar-gobut, avil dereh tikad naʋial hən nəmauran.”^a ¹³Ŋa naFarisi gail lusor tas nasoruan siYesu luke, “Gaiug gukel na-kel-koti-an husur gaiug gabag, be husur gaiug səʋoʋm ŋai gotokele, na-kel-koti-an saʋm savi natideh len nakotan, ehum sakitin.” ¹⁴AYesu isor var galit ke, “Naut kəmas notokel na-kel-koti-an husur ginau gabag, na-kel-koti-an sagw ekitin, husur noləboi naut notogəm lan mai naut notovi lan gagai. Be gamito, mətsaləboi naut notogəm lan, mətsaləboi naut notovi lan. ¹⁵Mətonənoʋ husur naləboian sinəvanuan ŋai, ginau nəsanənoʋ hən avan ideh mai nəsa nəvanuan gail lotoləboii. ¹⁶Nəʋənənoʋ, na-nənoʋ-həni-an sagw inor, husur savi ginau səʋogw notogole, be nugole mai atenan tosəvat ginau, nonənoʋ husur nəsa aTata tokele. ¹⁷Nalo samito ike, na-kel-koti-an sinəvanuan eru arʋeḗitoʋ, nakotan isabi ke evi kitinan. ¹⁸Ale ikad eru artokel na-kel-koti-an husur ginau: esua, ginau notokel husur ginau gabag, togon, aTata tosəvat ginau.”

¹⁹Imaierenan lotuʋat usi ke, “ATəmaʋm gai be?” Isor var galit ke, “Husur ke mətsaləboi ginau, mətsaləboi aTəmagw. Məttaləboi ginau, məttaləboi

^z 8.5 Lev 20.10; Deu 22.22-24   ^a 8.12 Isa 49.6; Mat 5.14; Jon 9.5

aTəmagw am.”²⁰ aYesu ekəmaienan pəpadaŋ hən nabokis hən nəvat nəboŋ toŋpusan len naholəvat todar vis naim siGot. Avan ideh sətah gati husur namityal san sagəm sal.

aYesu sagəm len navile eg a pan

²¹Len namityal tile am, aYesu isor mai galito tətəs, ike, “Gagai noriŋ gamito, nuvan, ale dereh mətekəta kitev ginau van, ale mitimat len nəsaan samito. Naut notovi lan, mətodədas mətəbēgəm həni boŋ ideh.”
²²Imaienan naJu gail lotoil a mō lusor mai galit gabag ke, “Nəboŋ ategai toke, ‘Naut notovi lan, mətodədas mətəbēgəm həni boŋ ideh,’ namilen imabe? Dereh tia gol gai gabag timat a?”
²³Ris aYesu toke, “Gamito, mətovi alat a pan, ginau novi auleməhat. Gamit hən navile eg a pan; ginau savi hən navile eg a pan.
²⁴Imaienan nuke dereh mitimat len nəsaan samito. Husur asike mətəbedəlomi ke novi ginau notovi ginau, dereh mitimat len nəsaan samito.”
²⁵Ŋa lous taltal həni ke, “Be gaiug ase?” Ale aYesu isor var galit ke, “Suṃan notokele a mō tia.
²⁶Nukad natit isoḃur hən nəbikele husur gamito, hən nəḃisaḃ səhoti hən mətəḃipanis, be nəboŋ notosor mai alat hən navile a pan, nosəsəloŋ hən atenan tosəvat ginau husur gai ekitin, ale nukel ur nəsa ŋai atenan tokele.”
²⁷Be ləsaləboi sal ke aYesu tosor husur aTəman.
²⁸Ŋa aYesu isor mai galit tətəs am ke, “Nəboŋ mətəḃevus aNatun Nəvanuan vi məhat, dereh məteləboii ke novi ginau notovi ginau. Ale len ginau səḃogw nəsagol natideh, avil nukel nəsa ŋai aTəmagw toŋpusan həni mai ginau.
²⁹Ale atenan tosəvat ginau itoh mai ginau; sariŋ gabulan ginau. Bathut nugol tabtab hən nəsa gai tohəhaḃur həni.”
³⁰Nəboŋ lotosəsəloŋ hən tokəmaienan, nəvanuan isoḃur loriŋ nəlolit lan.

Anatun aAraham gail mai anatun aSetan gail

³¹Beti aYesu isor mai naJu gail lotoriŋ nəlolit lan ke, “Məḃigol husur naḃusanan sagw, mətovi ahai susur sagw kitin,
³²ale dereh məteləboi nakitinan. Ale nakitinan dereh tigol mitikad nəmakuvan, asike mətovi slev am.”
³³Lusor vari ke, “Namtovi nəpasusan siAraham, namtsavi slev sivan ideh boŋ ideh. Imabe gotoke, ‘dereh mitikad nəmakuvan, asike mətovi slev am?’”
³⁴aYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh togol nəsaan evi slev sisaan.
³⁵Naslev savi nəbathudud ideh simasta hən naim, naut kəmas totoh mai galito. Avil anatun uluṃan amasta evi bathudud sua vi sutuai.
³⁶Imaienan, aNatun aGot ḃigol asike mətəḃevi slev am, dereh mitikad nəmakuvan tokitin.
³⁷Noləboii ke mətovi nəpasusan siAraham gail, be mətəoum kitev naḃisal hən məḃigol nəḃimat husur nasoruan sagw sagol natideh len nəlomito.
³⁸Ginau

^b 8.24 Exo 3.14-15, naut aGot tokel ur nahəsan ke, aNovi ginau notovi ginau o aNovi ginau nəḃevi ginau. ^c 8.33 Mat 3.9; Luk 3.8

nusor husur natit notoris aTata sagw togol gail. Be gamito mätugol nesa mätösəsəloŋ hən atəmamit māu tokele.”

³⁹Lusor təvah ke, “Atəmanamito aAraham!” AYesu ikel mai galit ke, “Mättavi anatun aAraham gail, mättagol husur nesa aAraham togo-le. ⁴⁰Nukel nakitinan tia notösəsəloŋ hən aGot tokele, be gagai mätudas p̄isal hən mätb̄igol nəb̄imat. Araham sagol natideh tomaianen. ⁴¹Gamit mätugol natit atəmamito togol gail.”

Beti lusor vari ke, “Namtsavi natətai nāp̄isal. Namtukad aTəmanamit esua ŋai, aGot.” ⁴²AYesu ikel mai galit ke, “AGot tavi aTəmamito, mättaləmas bun ginau husur nogəm təban aGot, nogəm gegai. Savi len ginau ŋai notogəmai, be gai esəvat ginau. ⁴³Imabe mätسالəboi səhot nasoran sagw? Husur mätسالəboi mätbesəsəloŋ husur nasoruan sagw. ⁴⁴Husur mətovi anatun atəmamit tovi təmat. Mətuke mitigol husur nesa gai toləŋoni. Atenan igolgol nəvanuan lumat len natubatan hən navile a pan van van sal. Gai emətahun nakitinan husur nakitinan ēbuer lan. Nəboŋ tosor libliboŋ evi nasoruan san matmat husur gai evi vanuan nalibliboŋan mai nəkadun nalibliboŋan. ⁴⁵Imagenan, nəboŋ notokel nakitinan, mätسالəlom nesa notokele. ⁴⁶Gamit ta be eləboi b̄ikel vəhoti ke notokad nəsaan? Ale nəb̄ikel nakitinan, imabe mätسالəlom nesa notokele? ⁴⁷Avan tovi siGot esəsəloŋ səhot nasoruan san. Be gamito, mätسavi siGot. Husur enan mätسasəsəloŋ səhot nasoruan san.”

⁴⁸NaJu gail lotösəsəloŋ həni lusor vari ke, “Namtukel səhot gaiug nəboŋ namttoke gotovi auleSamaria gotovi ut kəmas! Gaiug gukad natəmat sua!” ⁴⁹Ris aYesu toke, “Ao, nəسəkad natəmat ideh. Avil noputsan nahəsən aTəmagw, noputsani len nənauan sagw. Be gamito, mətomədas nahəsagw hum notovi ut kəmas. ⁵⁰Ginau nəسادoŋ nəyalyalan m̄os ginau gabag, be ikad atesua toləŋon ke nahəsagw tiyalyal. Gai dereh tēpəpəhun navoian dan nəsaan. ⁵¹Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh togol husur nesa notokele, asike imat vi sutuai.”

⁵²Nəboŋ lotösəsəloŋ hən natenan, naJu gail lusor təvah ke, “Gagai namtoləboi buni ke gukad natəmat sua. AAraham imat. Ahai kelkel ur gail tu lumat. Be naut kəmas natenan, gaiug gukele ke, ‘Avan ideh togol husur nesa notokele, asike esəsəloŋ hən nabus nəmatan vi sutuai.’ ⁵³Gunau ke gotoyalyal səhor aAraham atəmanamit tomat a? Mai ahai kelkel ur lotomat gail a? Gunau ke gotovi ase?” ⁵⁴AYesu isor var galit ke, “Nətaputsan nahəsagw gabag, nəyalyalan enan asike tavi natideh. Be atenan toputsan ginau evi aTəmagw, mätösor husuri ke, ‘Atenan evi aGot sinamit bolai.’ ⁵⁵Avil mätسالəboii, be ginau noləboii. Nətakele ke nəسالəboii, nətavi nəvanuan nalibliboŋan sūman gamito. Wake noləboi gai ale nugol husur nesa tokele. ⁵⁶Atəmamit aAraham ehəhəvur hən b̄əkəta vi m̄o hən nəboŋ sagw, erisi, ale ikemkem.” ⁵⁷Beti naJu gail luke, “Nədəm̄ ham̄ səbar 50 sal. Goris mab hən aAraham?” ⁵⁸AYesu isor var galit ke,

“Kitin, nokitin mai gamit ke, a tahw hən aApraham tovisi, novi ginau notovi ginau.”^d ⁵⁹Nəboŋ tokəmaienan, lotətariv vat gail hən ləβetubuni, be aYesu esusuan gai dan galito, evivile dan naut enan todar vis naim siGot.

AYesu igol ametbesw imaur

9 ¹Nəboŋ aYesu toyar van eris nauluṃan sua namətan tobəsw nəboŋ lotopasi. ²Ahai susur siYesu lousi ke, “Hai pusan, nəsaan sise igol namətan ategai artobəsw nəboŋ lotopasi? Esil nəsaan setəman mai sinan o esil esan səbon?”^e ³AYesu isor var galit ke, “Savi sil nəsaan san o setəman mai anan, avil evi metbesw hən nəvanuan gail ləβeris nədaŋan siGot βevisi len nəmauran san. ⁴Nəboŋ tovi nalennəyal sal datimasgol nagolean siGot tosəvat ginau. Dereh nalenmariug tegəmai, gol ke avan ideh asike eum. ⁵Nəboŋ nototoh len navile a pan sal, novi naṃial hən navile a pan.”^f

⁶Beti aYesu eṃulai len tan, igol nətan evi βal hən nabusun, ale ikas namətan atenan artobəsw hən nəbal enan. ⁷Ale ikel maii ke, “Gia kəkas nəhoṃ len nabiltiβurhuwai lotokisi hən Siloam.” (Nəhes enan namilen “Səvati”). Ija auluṃan ivan, ekəkas nəhon, totəlmam, ekəta.

⁸Alat lototoh pəpadaŋ həni, mai alat lotoris toŋirŋir nəvanuan hən nəvat a ṃo, luke, “Savi ategaii tobətah, usus nəvat tabtab a?” ⁹Galevis luke, “Gai bogai.” Galevis am luke, “Ao, be esuṃan atenan.” Ale auluṃan enan ikel ur gai səbon ke, “Ginau ŋa bogai.” ¹⁰Imaienan lousi ke, “Imabe? Nəsa igol gokəta?” ¹¹Auluṃan isor var galit ke, “Atenan lotokisi hən aYesu igol nəbal, ale ikas namətagw həni. Ikel mai ginau ke, ‘Gevi Siloam, kəkas nəhoṃ.’ Imaienan, nəboŋ notovan, notokəkasi, nokəta.” ¹²Beti lousi ke, “Atenan be?” Isor var galit ke, “Eniŋan.”

Lous kitev nakətaan simetbesw

¹³⁻¹⁴Nəboŋ aYesu togol nəbal ale togol auluṃan tokəta, nəmari-boŋ enan evi nəSappat. Beti nəvanuan gail losəhar auluṃan enan, tovi metbesw a ṃo, van hən naFarisi gail. ¹⁵Ija naFarisi gail am lous tətəs həni, nəsa tovisi həni hən tokəta. Ikel mai galit ke, “Eriŋ nəbal len namətagw ale nokəkəs kuvi, ale nokəta.” ¹⁶NaFarisi galevis luke, “Ategaii, aYesu, sagəṃ len aGot husur eum len nəSappat.” Be galevis am luke, “Bevi nəvanuan nəsaan, igol namerikel galenan mabe?” Nasor-bəlbəlan enan len nətarhət gəlaru, igol galit lukad napəpəhwan. ¹⁷Imagenan, tətəs am lous aten tovi metbesw a ṃo ke, “Ategaii togol namətaṃ tokəta, gusor husur mab həni?” Auluṃan enan isor var galit ke, “Ahai kelkel ur sua bolai.”

^d 8.58 Jon 1.1-3; Exo 3.14   ^e 9.2 Exo 20.5   ^f 9.5 Jon 8.12

¹⁸NābilitiJu gail ləsadəlomi ke tovi metbesw a mō, ŋa lokis atəman mai anan gəmai. ¹⁹Ale lous gəlaru ke, “Ategai evi anatuməru a? Evi metbesw nəboŋ mərtopasi a? Bīmaianan, ekəta mabe gagai?” ²⁰Atəman mai anan arusor var galit ke, “Namroləboi ategai, anatuməmər bogai, ale nəboŋ namrtopasi evi metbesw. ²¹Namrsaləboi nəsa tovisi həni tokəta gagai, namrsaləboi ase toseŋav hən namətan. Be etibau tia, savi tətai am, eləboi bīsor husur gai gabag, məteusi həni bai.” ²²Arokəmaianan husur aro-mətahw len nabilitiJu gail husur galit ludaŋ mai galit gabag ke, avan ideh tokel uri ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, dereh lehut avan enan dan naim nābōnōnan salito. ²³Husur enan aruke, “Etibau tia, məteus gai.”

²⁴Imaianan, lokis vəha-ru hən atenan tovi metbesw a mō. Ale lukel maii ke, “Len nahəsən aGot, namtukele hən gaiug, gikel nakitinan! Husur namtoləboii ke aYesu evi nəvanuan nəsaan.” ²⁵Isor var galit ke, “Bēvi nəvanuan nəsaan, ginau nəsaləboii. Nələboi natesua ŋai. A mō namətagw ibesw, be gagai nokəta.” ²⁶Ŋa lousi ke, “Igol nəsa hən gaiug? Igol namətaŋ arosəŋav mabe?” ²⁷Isor var galit ke, “Nukel mai gamit tia be mətsəsəsoləŋ. Mətuke nikel tətəs hən məb həni am? Gamit am mətoləŋon ke mətevi ahai susur san gail māu a?” ²⁸Beti losəvar buni ale luke, “Evi gaiug gotovi ahai susur sitenan, be ginamito, namto-vi ahai susur siMoses gail. ²⁹Namtoləboii ke aGot isor mai aMoses, be atenan, aYesu, namtsaləboi naut togəm lan.” ³⁰Ris auluŋan enan tosor var galito, ike “Mətsaləboi naut togəm lan, be esəŋav hən namətagw. Mətumabe? Nosəhoŋut len gamito! ³¹Datoləboii ke aGot sasəsəsoləŋ hən nəvanuan nəsaan gail, be esəsəsoləŋ hən alat lotolotu van həni, alat lotogol nəsa toləŋoni. ³²Sutuai tia van vəbar daməŋai, avan ideh sasəŋav hən namətan nəvanuan ideh tovi metbesw len nəpasian san. ³³Atenan asike bəgəm len aGot, mətunau ke eləboi bīgol natideh a? Ao, edədasi.” ³⁴Lusor vari, luke, “Nəboŋ lotopas gaiug, gopul hən nəsaan tia, gaiug ase hən gəbēvusan ginamito?” Ale lubar həni dan naim nābōnōnan, lukai həni.

Namətan nəlon ibesw

³⁵Nəboŋ aYesu tosesəsoləŋ hən lotobar həni vivile, isaḃ auluŋan enan, ale eusi ke, “Goriŋ nəloŋ len aNatun Nəvanuan māu a?” ³⁶Auluŋan isor vari, ike, “Nasuḃ, ase ganən hən nəberiy nəlogw lan?” ³⁷AYesu ikel maii ke, “Gorisi tia. Atenan bogai tosor mai gaiug gagai, ganən.” ³⁸Ŋa ike, “Noriy nəlogw len gaiug, Nasuḃ,” ale ilotu həni. ³⁹Beti aYesu ike, “Nogəm len navile a pən mōs napəpəhwan hən navoian dan nəsaan, hən ametbesw gail ləbikad nakətaan, ale hən alat lotokəta, ləbəgəm vi metbesw len nəlolito.”

⁴⁰NaFarisi galevis lototah maii losəsəsoləŋ hən tokəmaianan, ale lousi ke, “Gokəgabe? Guke ginamit am namtovi metbesw a?” ⁴¹AYesu ikel

mai galit ke, “Məttavi met̃besw gail, asike məttanor hən nəpanismen sil nəsaan samito, be husur mətukele ke mətokəta, mətunor hən nəpanismen sil nəsaan samit sal.”

AYesu evi nəvanuan tovoi tokətkəta təban nasipsip

10 ¹AYesu isor am, ike, “Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh saḃis len nabopita, be topəlau səhor nəhol nasipsip, evi nəvanuan vənvnənah, evi nəvanuan toparparu vanuan mōs navənohian! ²⁻³Be nəvanuan tokətkəta kəkol hən nabopita, esəḃav hən nabopita mōs nəvanuan tokətkəta təban nasipsip hən bēḃis lan. Nasipsip gail losəsəloḃ ləboi nadolon atenan tokətkəta təban galito. Ale ekis nasipsip san səḃon, ekis nahəsalit v̄isusua ale esəhar galit vivile. ⁴Nəboḃ toḃəhar galit p̄isi vivile tonon, iyar a mō ale nasipsip gail lohusuri bathut losəsəloḃ ləboi nadolon. ⁵Asike lohusur avan ideh tile, be dereh ligam dani, husur ləsəsəloḃ ləboi nadolon atenan.” ⁶AYesu ikel nasoruan kəta enan be nəvanuan gail ləsaləboi nəsa tokel mai galito.

⁷Imaienan aYesu ikel tətəs hənī mai galit ke, “Kitin nokitin mai gamit ke, ginau novi bopita, hən nasipsip ləḃiyar tur lan. ⁸Alat lotogəm a mō len ginau lovi vanuan vənvnənah, lovi vanuan lotoparparu vanuan mōs navənohian; be nasipsip ləsəsəloḃ hən galito. ⁹Ginau novi bopita. Avan ideh bēḃis tur len ginau, dereh tikad nə-lav-kuvi-an dan nəsaan san. Len ginau dereh tegəmai, tivan, tisaḃ nəhanian tovoi marireu. ¹⁰Nəvanuan vənvnənah egəm ḡai hən bēvənah, ḃigol nasipsip ləḃimat, sah pəpas gail. Ginau nogəm hən nasipsip sagw ləḃikad nəmauran vi sutuai, nogəm hən ləḃepul səsəhov hənī.

¹¹“Ginau səḃogw novi nəvanuan nasipsip tovoi. Nəvanuan nasipsip tovoi eutaut hən bimat mōs nasipsip gail. ¹²Nəvanuan nauman tokətkəta təban nasipsip mōs naḃurḃuran, savi nəvanuan nasipsip tovi amahan nasipsip gail. Imaienan, nəboḃ toris nalipah katkat togəmai, eriḡ nasipsip, igam dan galito.^s Beti nalipah katkat ikat gat nasipsip sua, ale navəshəsipip lugam pəpəhw. ¹³Nəvanuan nauman igam dan nasipsip gail husur eum mōs naḃurḃuran ḡai, savəhvəh nasipsip, len gai ləsavi natideh.

¹⁴⁻¹⁵“Ginau səḃogw novi vanuan nasipsip tovoi. Suḡan notoləboi aTəmagw mai aTata toləboi ginau, noləboi nasipsip sagw gail, ale galito loləboi ginau.^h Ale noutaut hən nəḃimat mōs galito. ¹⁶Ginau nukad nasipsip galevis tile ləsavi len navəshəsipip egai. Nimassəhar galito hən ləḃevi lan navəshəsipip sagw. Ale galit am dereh lesəsəloḃ səhot nadologw, ale liḃon hən ləḃegəm vi vəshəsipip bəsua ḡai tokad nəvanuan nasipsip tosua.

^s 10.12 Len nasoruan ta Kris ike wolf. *Nawolf* ehum nabiltipah katkat towael.

^h 10.14-15 Mat 11.27; Luk 10.22

¹⁷“ATata elēmas bun ginau husur notoutaat hən nēbimat, hən nēbikad tēlmam hən nēmauran sagw. ¹⁸Sēkad avan ideh tolēboi bīlav kuv nēmauran sagw dan ginau, be ginau sēbōgw noviol hēni husur nalējonian sagw ŋai. Ginau nukad nēdaŋan hən na-il-a-mō-an. Ipāt len navēlagw hən nēbeviol hən nēmauran sagw, ipāt len navēlagw hən nēbīlav tēlmam hēni. Natenan evi nēsa aTēmagw tokel buni hən nēbīgole.”

¹⁹Nēboŋ tokēmaienan tonōŋ, ikad napērehwan tētas am len naJu gail husur nasoruan san. ²⁰Isōbur len galito luke, “Gai ikad natēmat sua, evinvinu, imab mētōsēsəlōŋ hēni?” ²¹Galevis am luke, “Avan ideh tokad natēmat salēboi bīsor maienan. Natēmat salēboi bēsēŋav hən namētan amēbēs. Edēdasi!”

AYesu len Nēhanan hən Na-sēŋav-hēni-an

²²Len nabīltivile Jerusalem, lukad Nēhanan hən Na-sēŋav-hēni-an len nahēbati naut susus.ⁱ ²³Ale aYesu itōh len nahōlōvat todar vis naim siGot, iyar husur navērada siSolomon ei. ²⁴NabīltiJu gail ludar visi, lousi ke, “Gugol namtōdēdarŋābū maiegai vir ŋais? Gēbēvi aKriso, aGot totabtabuh lan, gikel koti mai ginamito.” ²⁵AYesu isor var galit ke, “Nukel mai gamito tia wake mētōsadēlom ginau. Nēsa notogole len nahēsan aTēmagw, natgalenan lukel kot ginau. ²⁶Be mētōsadēlom gail am, husur mētōsavi ideh len nasipsip sagw. ²⁷Nasipsip sagw gail losēsəlōŋ sēhot nadōlogw, ginau nolēboi galito ale lohusur ginau. ²⁸Noviol hən nēmauran vi sutuai mai galito ale asike lumasig boŋ ideh. Avan ideh asike eliv kuv galit dan navēlagw. ²⁹ATēmagw toviol hən alaten mai ginau, aTēmagw egaii iyalyal sēhor natit pīsi, ale avan ideh asike eliv kuv galito dan navēlan. ³⁰Ale ginau mai aTata namrosua ŋai.”

³¹NabīltiJu gail lotētariv vat tētas hən lēbetubuni. ³²AYesu ikel mai galit ke, “Len nēhomito nugol natit isōbur tovoi lotogēm len aTata. Len natgalen notogole, mētuke mētētūv ginau sil ta be?” ³³NaJu gail lusor vari ke, “Asike namtotūv gaiug sil natideh tovoi gotogole, be sil gotosor mēdas nahēsan aGot. Husur gaiug gotovi vanuan ŋai, gugolgol gaiug ke gotovi Got.”^j

³⁴AYesu isor var galit ke, “Len natosian hən nalo samito, aGot isor. Ike, ‘Nukele ke mētōvi “got” gail.’^k ³⁵Gamit mētōlōboii ke natosian siGot edēdas bēbuer boŋ ideh. Mētōlōboii ke aGot tokis nēvanuan galenan,

ⁱ 10.22 *Nēhanan hən Na-sēŋav-hēni-an* evi nēhanan seJu gail hən na-sēŋav-hēni-an hən naim siGot ta sutuai len nasihau 164 B.C. Lunau tēlmam hən nēboŋ naJu gail lotokad tētas hən naim siGot dan navēlan alat lāsavi Ju. Len nēboŋ enan len natutumavan gail lugol naim siGot iveveu tatas am. ^j 10.33 Lev 24.16 ^k 10.34 Len Psa 82.6, aGot ekis alat lotoil a mō hən nēvanuan san gail hən *got gail*. Ekēmaienan husur ilekis hən galito hən lēbeil gel gai len nēhon nēvanuan gail, ale hən lēbēnōv hən nēvanuan san gail mai nalo san.

napisulan san togəm hən galito, ‘got gail.’³⁶ Ginau, aTata itabtabuh len ginou ale esəvat ginou vi lan navile a pan. Imaienan, nəboŋ notoke, ‘Novi aNatun aGot,’ imabe məttoke notosor mədas nahəsən aGot?³⁷ Asike nəbigol nəsa aTata togole, samtedəlom nəsa notokele.³⁸ Wake nəbigol nəsa togole, naut kəmas mətsadəlom nəsa notokele, mitikad nadəlomian len nəsa notogole hən mətbeləboi səhoti, hən mətbeləboi tabtab həni ke, aTata itoh tin len ginou ale ginou nutoh tin len aTata.”

³⁹Husur tokəmaienan, alat lotosəsəloŋ həni ludas p̄isal hən ləb̄itah gati, be ivan dan galito.

⁴⁰Nəboŋ tovan, iloŋ tukot len Nawisel Jortan van hən naut aJon tobap-baptais lan a m̄o tia, ale itoh ei.⁴¹ Beti nəvanuan isoḅur logəm həni, luke, “AJon sagol namerikel ideh, be nəboŋ tosor husur ategai, natit p̄isi tokele ekitin.”⁴² Ale tarhəwisel Jortan ei, isoḅur lorij nəlolit len aYesu.

Nəmatan siLasarus

11 ¹Ikad atesua toməsah, nahəsən a Lasarus. Itoh a Petani mai aḅavinen gəlaru, aMeri mai aMarta.^m ²(Evi aMeri enan boh toḅir naoil pəhas len Nasuḅ, len narien gəlaru, ale togargari hən navurun.)ⁿ Aḅninen aMeri, aLasarus, eməsah. ³Ŋa napəhəvut eru enan aropisul van hən aYesu ke, “Nasuḅ, ategai gotoləmas buni, eməsah.”

⁴Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən napisulan enan ike, “Naməsahan enan savi hən nəmatan, ao evi m̄os nəvanuan gail ləb̄isal suh nəyalyalan siGot, hən ke aNatun aGot b̄ikad nə-sal-suhi-an lan.” ⁵Naut kəmas aYesu toləmas bun aMarta, aMeri mai aLasarus, ⁶nəboŋ tosəsəloŋ hən na-kel-uri-an enan, itoh len naut totohtoh lan hən nəmariboŋ eru am. ⁷Beti husur nəboŋ toru enan, ikel mai ahai susur san gail ke, “Datevi Jutea tətəs.” ⁸Ahai susur gail lusor vəri ke, “Hai p̄usan, naJu gail lumadhadas p̄isal hən ləḅetubun gaiug, be goləŋon gəḅetəlmam tətəs am a?”

⁹AYesu isor var galit ke, “Akis ikad nəhaua tovi 12 len nalennəyal. Avan ideh toyaryar len nalennəyal sapes haḅetw, husur ekəta len naḅial hən navile eg a pan. ¹⁰Avan ideh ḅiyaryar len mariug, dereh tipəs haḅetw husur səkad naḅial lan.”

¹¹Beti ikel mai galit ke, “Abubur sidato, aLasarus, ipatmari; be nia vəŋoni.” ¹²Imaienan, ahai susur gail lukel mai ke, “Nasuḅ, gai ḅipatmari len naməsahan, dereh timaur dani.” ¹³Lunau ke aYesu tosor ŋai husur nəpatmarian, ris aYesu tosor husur nəmatan siLasarus. ¹⁴Imaienan beti, aYesu ikel p̄arḅar həni mai galit ke, “ALasarus imat tia! ¹⁵Ŋa nunau gamito, ale nukemkem ke nəsatoh ei, husur len natenan dereh mitikad nadəlomian am len ginou. Ale datia ris aten beti.”

¹⁶Imagenan, aTomas, namilen ke aMəlav, ikel mai ahai susur galenan ke, “Gidato datitah mai aYesu, ləḅetubuni, letubun gidat maii.”

¹ 10.40 Jon 1.28   ^m 11.1 Luk 10.38-39   ⁿ 11.2 Jon 12.3

AYesu isor v̄əh̄v̄əh aMarta mai aMeri

¹⁷Nəboŋ aYesu togəm pəpadaŋ hən naut a Petani, lukel maii ke aLasarus topat ei len naburhes hən nəmariboŋ tovat tia. ¹⁸(Ale navile a Petani ipat dan naut a Jerusalem len nakilomita totor ŋai,^o ¹⁹ŋa naJu tosobur logəm hən aMarta mai aMeri hən ləb̄igol nəlolar b̄eləŋon b̄ivoi am husur nəmatan səminelaru.)

²⁰Beti nəboŋ aMarta tosəsəloŋ həni ke aYesu togəm pəpadaŋ, evivile hən b̄erisi, be aMeri saləboii, ebətah lohoim. ²¹Ŋa aMarta ikel mai aYesu ke, “Nasub̄, gətatoŋ geg tia, aṃinegw asike təmat. ²²Be naut kəmas, noləboii ke aGot dereh teviol hən natideh gəb̄eusi həni mai gaiug.” ²³AYesu ikel maii ke, “Aṃineṃ dereh tile məhat tətəs.” ²⁴AMarta isor vari ke, “Noləboii ke dereh tile məhat len na-le-məhat-an len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan.” ²⁵AYesu ikel maii ke, “Ginau novi na-le-məhat-an dan nəmatan mai novi nəmauran. Ginau nugol nəvanuan lule məhat dan nəmatan, ginau noviol hən nəmauran mai galito. Avan ideh toriŋ nəlon len ginau, dereh timaur, naut kəmas b̄imat. ²⁶Ale avan ideh totoh tin len ginau, toriŋ nəlon len ginau, asike, asike imat vi sutuai. Godəlomi a?” ²⁷Isor vari ke, “Evoi Nasub̄, nodəlomi ke gotovi aKristo, aNatun aGot, gai tokel gati ke tegəm vi lan navile a pan.”

²⁸Nəboŋ tokəmaienan tonon aMarta eriŋi, etəlmam vahim. Ekis kuv aMeri, aṃan, isor səboŋ maii ike, “AḤai pusan egəmai, eus gaiug.” ²⁹Nəboŋ aMeri tosəsəloŋ hən natenan, vəha-sua ŋai ivan həni. ³⁰AYesu səbar navile a Petani sal, be itoh len naut tobubur mai aMarta lan. ³¹Alat a Jerusalem lototoŋ mai aMeri lohoim hən ləb̄igol nəlon b̄eləŋon b̄ivoi am, loris tole məhat, tovan tutut. Lunau ke tovi lan naburhes siLasarus hən b̄itaŋ ei, ale lohusuri.

³²Nəboŋ aMeri togəm ris aYesu, iteh bathurien, ikel maii ke, “Nasub̄, gətatoŋ gegai, aṃinegw asike təmat.”

³³Nəboŋ aYesu toris aMeri totaŋ, eris naJu gail lototaŋ maii, ale nəlon ipaŋpaŋ, nəlon isa habat. ³⁴Eus galit ke, “Mətoriŋi a be?” Lusor vari ke, “Nasub̄, gəm risi.” ³⁵Namətarur siYesu isel. ³⁶Beti naJu lotoil pəpadaŋ luke, “Məteris! Gai eləmas bun aLasarus vəsa.” ³⁷Be galit galevis luke, “Ategai igol ametbesw tomaur. Imab satəgau gat aLasarus dan nəmatan?”

AYesu igol aLasarus ile məhat dan nəmatan

³⁸Nəboŋ aYesu tobar naburhes, nəlon isa habat tətəs am. Naburhes enan evi naburhuvat sua tokad nabiltivat lotokəkol gole həni. ³⁹AYesu ikel mai galit ke, “Rusan nəvat vi tarhəte.” AMarta, aṃavinen aten tomat, ikel maii ke, “Nasub̄, gai iḃo tia. Daməŋai, nəmariboŋ han ivat.” ⁴⁰AYesu

^o 11.18 Len nasoruan ta Kris sakel *nakilomita totor*, be ike *nəstatia tovi 15*.

isor vari ke, “Nukel mai gaiug tia ke, gǎberij nǎloṃ len ginau, dereh geris nǎyalyalan siGot.”

⁴¹Imaienan lorusan nǎvat vi tarhǎte. Beti aYesu ekǎta vi mǎhat, ike, “Tata, sipa hǎn gotosǎsǎloṃ hǎn ginau. ⁴²Nolǎboi ke gotosǎsǎloṃ hǎn ginau akis, be nokǎmaianan ṃos alategai lotoil pǎpadaṃ, hǎn lǎbǎdelomi ke gotosǎvat ginau.”

⁴³Beti aYesu ikai habat ke, “Lasarus, gevivile!” ⁴⁴Ale gai tomat evivile. Nǎkaliko ibanjis narien mai nǎvelan sal, nǎkaliko tile ibanjis nǎhon. AYesu ikel mai galit ke, “Sah ruḃati hǎn ḃivan!”

NaJu gail lusor utaut hǎn lǎḃigol aYesu ḃimat

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵Len alat lototah mai aMeri, isoḃur lorij nǎlolit len aYesu husur loris nǎsa togole. ⁴⁶Be galevis luvan hǎn naFarisi gail, lukel ur nǎsa aYesu togole. ⁴⁷Beti aḃiltihai tutumav gail mai naFarisi gail lokis naḃonḃonan hǎn nǎSanhitrin.^p Lousus galit gabag ke, “Datigol nǎsa? Ategai boh igol namerikel tosoḃur. ⁴⁸Datḃidaṃ hǎn ḃigol tomagenan van, nǎvanuan ḃisi dereh lerij nǎlolit lan, lehusuri hum akiṃ. Beti nasoltia ta Rom dereh legǎm mǎdas naut sidato mai lav nǎvanuan gail dan gidato.”^q

⁴⁹Beti galit sua, aKaiafas, tovi ḃiltihai tutumav len nasihau enan, ike, “Gamit mǎtsalǎboi natideh! ⁵⁰Mǎtsǎnau sǎhoti ke, ivoi am hǎn gidat ḃisi ke, nauluṃan sua ḃimat ṃos nǎvanuan gail, sǎhor alat a Rom lǎbǎmǎdas gidat ḃisi dattovi Ju hǎn datḃimasig.” ⁵¹(Nǎboṃ aKaiafas tokǎmaiean, sakel sǎḃon hǎni, be aGot erij nǎnauan sua len nǎnauan siKaiafas. Ale len namilen hum aḃiltihai tutumav, epǎhav utaut hǎni ke, aYesu dereh timat ṃos alat lotovi Ju. ⁵²Be savi ṃos naJu gail ṃai, timat ṃos aGot ḃepisan ḃonḃon hǎn anatun gail ḃisi lotogam pǎpehw, siriv len naut gail len navile a pan.) ⁵³Imagenan, len nǎboṃ enan van, lusor utaut hǎn lǎḃigol aYesu ḃimat. ⁵⁴Husur enan, aYesu sǎyaryar am len nǎhon alat a Jerusalem, be erij naut enan, evi lan navile a Efraim topat pǎpadaṃ hǎn naut masmas toḃǎbesw, beti itoh ei mai ahai susur san gail.

⁵⁵Nǎboṃ nǎPasova seJu gail togǎm pǎpadaṃ, nǎvanuan isoḃur len naut ḃisi lotosuh dar vis naut a Jerusalem, lovi mǎhat vi Jerusalem vagol sǎḃolit hǎn galito liveveu hum nalo tokele, utaut vir nǎhanan enan.

⁵⁶Lokǎtkǎta doṃ aYesu. Ale nǎboṃ lotoil len naut todar vis naim siGot lousus galit gabag ke, “Gunau ke nǎsa? Tegǎm hǎn nǎPasova o teḃuer?”

⁵⁷Len nǎboṃ enan, aḃiltihai tutumav gail mai naFarisi gail lukele hǎni ke avan ideh ḃelǎboi naut aYesu totoh lan, timaskel vǎhoti hǎn lǎḃitah gati.

^p 11.47 *NǎSanhitrin* evi nǎkaunsel seJu gail lotobǎtah hǎn nakotan. ^q 11.48 Len naut egai, nǎvanuan namitisau lunau namilen ke, alat a Rom dereh ligol naim siGot timasirsir mai lemǎdas naJu gail ḃisi. Ale dereh lilav kuv nǎdanǎn hǎn na-il-a-ṃo-an dan aḃiltihai tutumav gail mai nǎSanhitrin.

AMeri evəhas aYesu
(*Mat 26.6-13; Mak 14.3-9*)

12 ¹Len nəmaribonj toməlevtes səbar nəPasova sal, aYesu ibar naut a Petani. Evi naut siLasarus, aten aYesu togol tole məhat dan nəmatan. ²Loutaut hən nəbiltihanian mōsi. ALasarus mai galevis am lutah maii len natev, ale aMarta ipat nəhanian mai galito. ³Beti aMeri ilav nahudhulita hən nəhai pəhas naoil, nəvat han totibau.^r Evəhas narien aYesu həni ale igar kuvi dan narien gəlaru hən navurun. Ale naim epul hən nəbon naoil enan tosusau. ⁴Ikad ahai susur san sua, nahəsan aJutas Iskarriot, bəriŋ aYesu len nəvəlan aenemi san gail. AJutas ike, ⁵“Nəvat hən nəhai pəhas egai etibau hun nəpūrpuran hən nasihau tosua! Imabe datsapūr həni, lav nəvat han mai naməsəl gail?” ⁶Ekəmaienan, be sənau naməsəl gail, husur evi vanuan vənənah. Gai ekətkəta təban nabokis nəvat salito, be ilavlav kuvi mōs gai gabag. ⁷AYesu isor vari ke, “Sagemədasi! Alitegai etəgau gat nəhai pəhas egai vir nəbonj ləbitavun ginau. ⁸Akis naməsəl gail lutohtoh mai gamito, be ginau, asike nutoh mai gamit ebəlav.”^s

⁹Nəbonj naJu gail lotosəsəlonj həni ke aYesu totoh a Petani, nəbiltiluvoh logəm hən ləbəriŋi, be savi aYesu ŋai, luke leris aLasarus am, atenan aYesu togol tole məhat dan nəmatan. ¹⁰Imaienan, abiltihai tutumav gail lusor utaut hən ləbigol aLasarus am bimat, ¹¹husur nəvanuan isoḅur lugam dan abiltihai tutumav gail hən ləbəriŋi nəlolit len aYesu sil nəsa tovisi hən aLasarus.

AYesu evi lan naut a Jerusalem hum nakiŋ
(*Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40*)

¹²Pelan han na-kel-uri-an ibar naut a Jerusalem ke aYesu satogəm-gəmai. Nəbonj nəbiltiluvoh lotogəm hən Nəhanan nəPasova lotosəsəlonj hən na-kel-uri-an enan, ¹³lutariv nəpəshət nadet,^t luvan hən ləbēbubur maii. Lukai habat ke,

“Hosanna! Datisal suh aGot!

Got tigol na-voi-buni-an van hən gai togəm len nahəsan Nasuḅ aGot.

Got tigol na-voi-buni-an van hən nakiŋ naut a Israel.”^u

¹⁴Nəbonj aYesu tosaḅ natuhtonjki, ebətah lan hum natosian siGot tokele ke,

^r 12.3 Luk 7.37–38. Nasoruan ta Kris ike naməlasan han ibar 325 gram. ^s 12.8 Deu 15.11
^t 12.13 *Nadet* ehum namətu, ebəlav, ikad nəpəshəte mai ikad nəvite lotohanhanani. Len naut a Israel ləbilbil həni hən ləbēvūsani ke lotobal səhor aenemi salit gail len nəbəlan. Len naut egai hum ma lotobilbil həni husur lunau ke aYesu togəm hum nakiŋ hən bəgəgel hən alat a Rom lotoil a mō len naut a Jutea. ^u 12.13 Psa 118.25-26

15 “Nəvanuan naut a Israel gail, samtemətahw!

Məteris! Nakij samit satogəmai!

Ebətah len natuhtonki!”^v

16 (Len nəboŋ enan ahai susur san gail ləsaləboi natgalen len natosian siGot. Be nəboŋ aYesu tovi məhat vi lan namənas san, lunau təlmam hən nəsa tovisi, ale lunau səhoti ke tovi nəsarpoŋan hən nəsa ahai kelkel ur sua totos gati.)

17-18 Nəvanuan galenan loluŋluŋoh husur galit galevis lutoh mai aYesu nəboŋ tokis aLasarus dan naburhes hən bimaŋ dan nəmatan. Ale galito, lukel ur nəsa lotorisi mai alat ləsarisi. Imaienan, isobur lovilə hən ləbēbur mai aYesu, bathut losəsəloŋ husur namerikel enan todaŋ gai togole. 19 Imagenan, naFarisi gail lusor təvah mai galit gabag ke, “Datsəkad napisal ideh am. Məteris atenan, gai esəhor gidat tia, navile a pan pisi lohusuri.”

AuleKris galevis ludoŋ aYesu

20 Len alat lotovi Jerusalem hən ləbilotu len Nəhanan nəPasova, ikad auleKris galevis lotogəmai. 21 Luvan hən aFilip ta Petsaita a Kalili, lousi ke, “Nasub, namtuke namteris aYesu bai.” 22 AFilip ikel mai aAdru, ale aruvan vakel mai aYesu. 23 Beti aYesu isor var gəlaru, ike, “Namityal hən aGot bəvəhot nəyalyalan siNatun Nəvanuan egəm tia. 24 Kitin, nokitin mai gamit ke, asike namisurhuwit bīteh hən bimat len tan, ipat səboŋ maien ŋai. Wake bīteh hən bimat len tan māu, dereh titov vi məhat, tiŋan masuŋ.” 25 Alat lotoləmas bun nəmauran salito len navile eg a pan, dereh limasig vi sutuai. Avil alat lotoləmas bun ginau səhor habat hən nəmauran salito len navile eg a pan, dereh likad nəmauran vi sutuai.^x 26 Avan ideh bīke bevi tarhət sagw hum nəvanuan na-vi-tarhəte-an, timashusur ginau, husur nəvanuan na-vi-tarhəte-an sagw timastoh mai ginau. Ale avan ideh bevi tarhət sagw, aTata dereh teputsani, tisal suhi.

AYesu isor husur nəmatan san

27 “Gagai nəlogw etuhətuŋ masuŋ. Nekəməbe beti? Dereh nīke, ‘Tata gilav kuv ginau dan namityal egai, sanələŋon tisa vəsa?’ Ao asike nokəmaienan husur nogəm mōsi. Nogəmai hən nəbeləŋon bīsa vəsa! 28 Tata gigol nahəsəm tiyalyal!”

Beti nadoldol egəm len nəmav, ike, “Nugol iyalyal tia, ale dereh nigol tiyalyal tətəs am.”

---

^v 12.15 Zec 9.9. Nəboŋ toke *natuhtonki* namilen ke anatun natoŋki totibau be avan ideh səsaŋ lan sal. ^w 12.24 Len naut egai aYesu ike saləboi bevi tarhət silat a Kris van vəbar tomat hum namisurhuwit. Be a tahw len nəmatan san dereh tile məhat hum nawit totov vi məhat. Nəboŋ tole məhat eləboi bevi tarhət sinəvanuan pisi len navile a pan, ale hum nawit dereh tikad nəvit tisobur. ^x 12.25 Mat 10.39, 16.25; Mak 8.35; Luk 9.24, 17.33

²⁹Nəboŋ naluṽoh lotosəsəloŋ həni, galevis luke nabiliurur tokurut, galevis am luke aŋel tosor maii.

³⁰Beti aYesu ike, “Nadoldol enan isor mōs gamito, sasor mōs ginau. ³¹Gagai evi namityal hən aGot bēpəpəhun navoian dan nəsaan len navile a pan. Gagai evi namityal hən aGot bēhut atenan toil a mō len navile eg a pan, tovi təmat. ³²Ale ginau, nəboŋ mət̄bipat ginau vi məhat dan nətan, dereh neliv nəvanuan p̄isi gəm hən ginau.”^y ³³(Ekəmaienan hən b̄igol naṽide hən nəmatan san b̄imasil ke dereh timat len nəhai balbal.) ³⁴Naluṽoh lous aYesu ke, “Imabe gotoke aNatun Nəvanuan dereh timat magenan? Namtunau ke natosian siGot toke aKristo, aGot totabtabuh lan dereh titoh vi sutuai. Imagenan, aNatun Nəvanuan egai gotosor husuri, ase ganan?”^z

³⁵AYesu isor var galit ke, “Nañial dereh teñial len gamito tebəlav kəkereh am. Nəboŋ nañial b̄eñial sal, mitiyar lan hən asike nəmargobut b̄ikabut gol gamito. Mət̄biyar len nəmargobut, asike mət̄ləboi naut mət̄bevi lan. ³⁶Nəboŋ mət̄tokad nañial sal, mət̄erij nəlomit lan, hən mət̄begəm vi anatun nañial.”

Nadəlomian eḅuer len nəvanuan gail

Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonon, evi tut, esusuan gai dan galito. ³⁷Naut kəmas togol namerikel tosoḅur len nəhon nəvanuan gail, ləsariŋ nəlolit lan. ³⁸Imaienan, nasoruan sihai kelkel ur aIsaiah isarpoh toke, “Nasuḅ aGot, ase edəlom na-kel-uri-an sinamito?

Nədəŋan sañ, gaiug goṽusani van hən ase hən b̄eris ləboii?”^a

³⁹Husur natenan ləsaləboi ləb̄ikad nadəlomian suñan nəsa aGot tokele len nabuŋon alsaiah totos tətəs həni ke,

⁴⁰“Nugol namətalit iḅesw
nugol nəkadulit iṽonṽon,
imagenan, namətalit lodədas ləb̄ekəta ləboi nəsa notogole
nəlolit lodədas ləb̄eləboi səhot nəsa notokele
ale lodədas ləb̄ipair van hən ginau
hən nəb̄igol ləb̄imaur.”^b

⁴¹Isaiah ekəmaienan husur toris nəyalyalan seKristo a mō tia, ale isor husuri.

⁴²⁻⁴³Avil len alat lotoil a mō, isəḅur lorij nəlolit len aYesu. Be husur lotələmas nə-sal-suhi-an sinəvanuan gail səhor nə-sal-suhi-an siGot,

^y 12.32 Jon 3.14, 6.44, 8.28   ^z 12.34 Psa 110.4; Isa 9.7; Dan 7.14   ^a 12.38 Isa 53.1

^b 12.40 Isa 6.9–10. AGot eləŋon ke nəvanuan gail p̄isi leriŋ nəlolit len aYesu, ipat len galit hən ləb̄ilekis hən naṽisal enan. Be asike ləb̄ilekis həni, aGot igol nəlolit sasəŋav, lodədas ləb̄eləboi səhot natideh togole o tokele. Evi nəpanisemen aGot toriŋi len galito husur lomətahun ləb̄eriŋ nəlolit len aYesu.

lōsakel uri ke lotokad nadōlomian lan bathut lomōtahw ke naFarisi gail lōbikāi tas galito hān asike lōbilotu len naim nabōnōnan salito.

Nasoran mēkot siYesu len nēhon naluōoh

⁴⁴Beti aYesu ikai habat van hān naluōoh ke, “Avan ideh bēriḡ nēlon len gināu, gai eriḡ nēlon kitin len aGot tosēvat gināu gēmai. ⁴⁵Ale avan ideh tokēta ris gināu, ekēta ris atenan tosēvat gināu. ⁴⁶Nogēm len navile a pan suḡnan naḡial hān ke avan ideh bēriḡ nēlon len gināu asike itoh len nēmarginobut am. ⁴⁷Avan ideh bēsēsəlōḡ hān nasoruan sagw be sagol husuri, gināu nēsēsāḡ sēhoti ke timaspanis, husur nēsagēm hān nēbīsāḡ sēhoti ke navile a pan timaspanis, ao, nogēm hān nēbilav kuv navile a pan dan nēpanismen sil nēsāan salito. ⁴⁸Avan ideh topair dan gināu mai nasoruan sagw, len Nēboḡ Namēkot hān navile a pan, len nēhon aGot nasoruan sagw dēreh tisāḡ sēhoti ke avan enan timaspanis. ⁴⁹Bathut gināu nēsasor len nēdaḡan hān na-il-a-ḡō-an sagw. Avil nusor sitenan tosēvat gināu, aTata. Gai ikele hān gināu hān nēsā nēbīmaskele nēboḡ nēbīsor. ⁵⁰Ale nolēboii ke nēsā aTata tokel buni, evi nēkadun nēmauran vi sutuai; imaienan, nukel nēsā aTata tokel mai gināu hān nēbīkele.”

Ahai susur gail, aYesu ekēkas narielito

13 ¹NēPasova tipat pelan, ale aYesu elēboii ke namityal togēm hān bēriḡ navile a pan, hān bivan hān aTata. Elēmas bun alat lotohusuri len navile a pan, ale gagai eḡusan pārpār hān na-lēmas-buni-an san kavkav tēban galito.

²Nēboḡ lotohanhan ut mēdau, natēmat esēhar aJutas anatun aSimon Iskariot tia, hān aJutas bēriḡ aYesu len navēlan aenemi san gail. ³AYesu elēboii ke aTata toriḡ natit pīsi len navēlan, ale elēboii am ke togēm len aGot, mai dēreh tetēlmam van hāni. ⁴ḡa ile mēhat dan nēhanan, ikol nahurabat san dani, ale ilav nētaol, epitavisi. ⁵Beti eḡir nēwai len nabesin, etuḡat kēkas narien ahai susur gail, ale igar gail hān nētaol topitavisi. ⁶Nēboḡ tobar aSimon Pita, aPita ike, “Nasub, gekēkas nariegw a? Imabe?” ⁷AYesu isor vari ke, “Gagai gēsālēboi sēhot nēsā notogole, be boḡ ideh dēreh gelēboii.” ⁸APita ikel maii ke, “Asike gokēkas nariegw boḡ ideh.” AYesu isor vari ke, “Asike nēbekēkas nariēm, darepēpēhw. Gēsavi ahai susur sagw am.” ⁹ASimon Pita isor tēvah ke, “Bimaienan, Nasub, sagekēkas nariegw ḡai be gekēkas navēlagw mai nēkadugw am.” ¹⁰AYesu ikel maii ke, “Avan tolilos tia iveveu, inor hān bēkēkas narien ḡai hān biveveu kavkav. Gamit mētuveveu, avil savi gamit pīsi.” ¹¹AYesu ekēmāienan husur elēboi ase bēriḡ len navēlan aenemi san gail. Husur enan ike, “Savi gamit pīsi mēttoveveu.”

¹²Nēboḡ tokēkas narielit tonōḡ, esun tēlmam hān nahurabat san, ale ipat tarhēgarin tētas. Ikel mai galit ke, “Mētōlēboi nēsā notomadhagole

m̄os gamito? ¹³M̄atokis ginau h̄an ‘Hai p̄usan’ mai ‘Nasub’ ale inor h̄an m̄atbigole husur ginau boh numaienan. ¹⁴Imagenan, ginau notovi ahai p̄usan mai Nasub notoil a m̄o h̄an gamito, bathut notok̄akas nariemito suṃan naslev, gamit gabag mitimassuṃan naslev h̄an m̄atb̄evi tarh̄at samito, k̄akas nariemito. ¹⁵Ginau noṃusan naṃide tonor h̄an m̄atbigol t̄atoṃ h̄ani. Natgalen notogole h̄an gamito, mitimasgol husuri. ¹⁶Kitin nokitin mai gamit ke, naslev satibau s̄ahor amasta san, mai ahai pispisul satibau s̄ahor gai tos̄evati. ¹⁷M̄etol̄eboi natgalen tia, ale mitigole! M̄atbigol natgalenan, aGot tivoi h̄an gamito.

¹⁸“N̄esasor husur gamit p̄isi. Nol̄eboi bun gamit ṃisusua notolekis h̄an gamito. Avil natosian siGot timassarpoh. Ike, ‘N̄evanuan namrtohan kat̄̄pol h̄an nab̄eta, ipair dan ginau, evi enemi sagw.’^d ¹⁹Gagai nukel nategai mai gamit h̄an ke n̄aboṃ b̄evisi, dereh m̄ated̄elomi ke ginau bogai notovi ginau hum notokele tia. ²⁰Kitin notokitin mai gamit ke, avan ideh toh̄ahaṃur h̄an n̄evanuan notos̄evati, eh̄ahaṃur h̄an ginau, ale avan ideh toh̄ahaṃur h̄an ginau eh̄ahaṃur h̄an gai tos̄evat ginau.”

AYesu ikel ur n̄esa b̄evisi h̄ani balai
(*Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23*)

²¹N̄aboṃ aYesu tok̄amaienan tonor, el̄eṃon isa v̄esa h̄ani, n̄elon etuhatuh masuṃ ale isor t̄evah, ike, “Kitin, notokitin mai gamit ke gamit sua dereh teriṃ ginau len nav̄elan aenemi sagw gail.”

²²Ahai susur gail l̄əs̄nau l̄eboi ase tosor husuri, gol ke lobunbunus galit gabag ṃai. ²³Galit sua, aYesu tol̄emas buni, ipat tarh̄egar̄in t̄əban aYesu. ²⁴Imaienan, aSimon Pita eṃit n̄əhon van h̄an aten topat t̄əban aYesu h̄an b̄eus aYesu ke, tosor husur ase. ²⁵Beti atenan esiṃasiṃ len n̄əməbun aYesu, eusi ke, “Nasub, ase ganan?”

²⁶AYesu isor vari ke, “Ateg boh n̄əbetutur h̄an natuhb̄eta len nasiloh h̄an nasuṃ h̄an n̄əbilavi maii, gai bogai.” Ale n̄aboṃ aYesu totutur h̄an nab̄eta, ilavi mai aJutas anatun aSimon Iskariot. ²⁷N̄aboṃ aJutas tolav natuhb̄eta enan tonor, v̄əha-sua ṃai aSetan eḃis lan. Imaienan aYesu ikel maii ke, “Saṃsaṃut h̄an ḡəbigol n̄esa ḡəbigole.” ²⁸Galit lotopat h̄an n̄ətarh̄egar̄ilito t̄əban natev l̄əsal̄eboi n̄esa aYesu tosor maii aJutas m̄osi. ²⁹Bathut aJutas tok̄ətk̄əta t̄əban n̄əvat salito, galit galevis lunau ke aYesu tokel maii ke teṃur natit gail m̄os n̄əPasova pelan o tilav natideh mai nam̄əsəl gail.^f ³⁰Ale n̄aboṃ aJutas tohan natuhb̄eta tonor, v̄əha-sua ṃai ivan. Evi nalenmariug.

---

^c 13.16 H̄an naves 12-16, Luk 22.24–27. Namilen ke natideh aYesu tovi masta sidato toh̄ahaṃur h̄an b̄igole, gidat dattovi n̄evanuan san gail, datimash̄ahaṃur h̄an dat̄bigol t̄ətoṃ h̄ani. ^d 13.18 Psa 41.9 ^e 13.19 Jon 8.24 ^f 13.29 *N̄əhanan h̄an n̄əPasova* ipat husur n̄əmarib̄oṃ tom̄əlevtor ale hum ma aJutas tovan h̄an b̄evur n̄əhanian ideh am. Len nalenmariug h̄an n̄əPasova, naJu gail lukad naṃide sua h̄an l̄əbilav n̄əvat mai nam̄əsəl gail.

Na-kel-buni-an veveu

³¹Nəboŋ aJutas tovan, aYesu ike, “Gagai aNatun Nəvanuan etuḃat ḃis len nəyalyalan san, ale dereh aGot tikad nəyalyalan len nəsa ḃevi-si hən ginau, aNatun Nəvanuan. ³²AGot ḃikad nəyalyalan len aNatun Nəvanuan, dereh len gai gabag, aGot tilav nəyalyalan mai aNatun Nəvanuan, ale tilav tutut həni maii. ³³Anatugw gail, dereh nitoh kəke-reh mai gamit sal a tahw hən nəḃivan. Beti, naut kəmas məḃidoŋ ginau, be len naut nəḃevi lan, asike gogəmai, hum notokele tia mai alat lotoil a mō hən naJu gail.[§] ³⁴Nuke nikel nakelean veveu todaŋ mai gamit ke: Məteləmləmas bun gamit gabag! Suḃan ŋai notoləmas bun gamito, məteləmləmas bun gamit gabag. ³⁵Məḃbeləmləmas bun gamit gabag, len naḃide tomaienən, nəvanuan pi-si dereh leləboi səhoti ke, məttovi ahai susur sagw gail.”

Na-kel-gati-an sePita

(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ASimon Pita eusi ke, “Nasuḃ, gevi be?” Ale aYesu isor vari ke, “Naut nəḃevi lan, gaiug godədas gəḃehusur ginau vi lan. Be dereh gehusur ginau balai.” ³⁷Beti aPita eusi ke, “Nasuḃ, husur nəsa nəsaləboi nəḃehusur gaiug gagai ŋai? Noutaut hən nəḃimat mōs gaiug.” ³⁸AYesu isor vari ke, “Goutaut hən gəḃimat mōs ginau a? Ao! Kitin, nokitin mai gaiug, pelan dudulan dereh gikel vəha-tor həni ke gəsaləboi ginau, beti natoulumən tekəkəraiko.”

AYesu, naḃisal van hən aTata

14 ¹AYesu isor am ke, “Sa-nələmit tetuhatu. Mətorij nələmit len aGot tia, məterij nələmit len ginau am. ²Lohoim seTəmagw ikad narum̄ tosoḃur, ale nuvan hən nəḃeutaut hən naut samit ei. Asike təmaienən, nətakel koti mai gamito. ³Nəboŋ nəḃeutaut hən naut samito ḃinoŋ, dereh netəlmam, səhar gamit hən məḃbegəm toh mai ginau, hən məḃbitoh tin mai ginau len naut nototohtoh lan. ⁴Ale mətoləboi naḃisal van hən naut nəḃevi lan.”

⁵ATomas ikel maii ke, “Nasuḃ, namtsaləboi naut gəḃevi lan, namteləboi məḃ hən naḃisal?” ⁶AYesu isor vari ke, “Ginau novi pi-sal, novi kiti-nan, novi mauran. Avan ideh saləboi begəm hən aTata len naḃisal ideh am, ginau səḃogw ŋai naḃisal. ⁷Məttaləboi kitin hən ginau, məttaləboi aTəmagw am. Ale gag van mətoləboi gai, mətorisi tia.”

⁸AFilip ike, “Nasuḃ, ḃusan aTata hən ginamito. Enan ŋai namttoləŋoni.”

§ 13.33 Jon 7.34

⁹AYesu isor vari ke, “Ginau nutah mai gamit ebəlav, be Filip, gəsələboi ginau sal a? Avan ideh toris ginau eris aTata. Imab gotoke, ‘Ũusan aTata hən ginamito?’ ¹⁰Ginau mai aTata namrosua, ale aTata mai ginau namrosua ŋai. Gəsadəlomi a? Nasoruan notokel mai gamito, nəsakelē len ginau səbɔgw. Ao! Evi aTata totoh tin len ginau togol nauman san. ¹¹Mətedəlom nəsa notokelē nəbɔŋ notoke ginau mai aTata namrosua, ale aTata mai ginau namrosua ŋai. Be asike mətʃbedəlomi, mətedəlom nəsa notokelē bathut namerikel gail məttoris notogole. ¹²Kitin notokitin mai gamit ke, avan ideh tokad nadəlomian len ginau dereh tigoł nəsa toʃitoŋ hən nəsa notogole. Evoi, dereh tigoł natit ləbəsəhor nəsa notogole husur nuvan hən aTata. ¹³Ale natideh mətʃeusi len nahəsagw, dereh nigole hən nəbēŷusan nəyalyalan siTata. Ale len aNatun, nəvanuan gail dereh lisal suh nəyalyalan san. ¹⁴Evoi, mətʃeus natideh len nahəsagw, dereh nigole!”

Naʃusanan husur aNunun aGot

¹⁵AYesu isor am ke, “Mətbələmas bun ginau dereh mitigoł husur nəsa notokelē. ¹⁶Ale dereh neus aTata, ale teviol hən a-Vi-tarhəte-an ideh am mai gamito hən biʃtoh mai gamito van vi sutuai. ¹⁷Evi aNunun nakitinan, navile a pan ləsələboi ləbikade bathut ləsakəta risi, ləsakəta ləboii. Be gamit mətoləboii tia husur gagai itah mai gamito, ale dereh titoh tin len gamito.

¹⁸“Nəbɔŋ nəbivan asike noriŋ gabulan gamit hən mətʃitoʃ səbomito suʃnan məttovi milesw, dereh netəlmam gəm hən gamito. ¹⁹Asike idareh nəvanuan navile a pan asike loris ginau am. Be nəbɔŋ nəbimaʃur təlmam, dereh gamit məteris ginau tətəs. Bathut nəbikad nəmaʃuran tətəs, gamit am dereh mitikad nəmaʃuran. ²⁰Len nəbɔŋ enan dereh məteləboii ke nototoh len aTəmagw ale məttotoh len ginau ale nototoh len gamito. ²¹Avan ideh togol husur nakelean sagw todaŋ gail, gai eləmas bun ginau. Ale gai toləmas bun ginau, aTəmagw dereh teləmas buni, ale ginau dereh neləmas bun gai, nəvəhot ginau maii hən bələboi bun ginau.”

²²Ale aJutas, savi aJutas Iskariot be aJutas togoŋ, ike, “Nasub, husur nəsa gəbēvəhot gaiug mai ginamit ŋai hən namtbələboi bun gaiug, be savi hən navile a pan kavkav a?” ²³AYesu isor vari, ike, “Avan ideh bələmas bun ginau, dereh tigoł nəsa notokelē, ale aTəmagw teləmas buni. Beti ginaməru dereh namregəm, goł naim sinamər maii. ²⁴Avan ideh na-ləmas-buni-an hən ginau tobuer lan, gai asike igol nəsa notokelē. (Be natsua, nasoruan məttosəsəloŋ hən notokelē, savi esagw səbɔgw, be evi seTəmagw tosavat ginau.)

²⁵“Nukel natgalenan gagai, ale gagai nutohtoʃ mai gamit sal. ²⁶Be a-Vi-tarhəte-an tovi aNunun aGot, gai aTəmagw bəsəvati len nahəsagw, gai dereh teŷusan gamit hən natit ʃisi, ale tigoł mitinau təlmam hən natit ʃisi notokelē mai gamito.

²⁷“Natəmət, noriŋi len nəlomito, natəmət sagw, nulavi mai gamito. Natəmət notoviol həni sasuman natəmət navile a pan toviol həni. Imaienan, sa-nəlo-mit tetuhatu, samtemətahw. ²⁸Mitinau təlmam hən nəsa notokele nəboŋ notoke nivan bai, ale dereh netəlmam gəm hən gamit tətəs. Məttələmas bun ginau, məttahəhəvur husur nuvan hən aTata, husur aTata etibau səhor ginau. ²⁹Gagai nukel natgalen mai gamito, a tahw hən ləbēvisi, hən ke nəboŋ ləbēvisi, dereh mitikad nadəlomian am len ginau. ³⁰Asike nusor masuṽ am mai gamito, husur ategai toil a mō hən navile a pan satogəmai. Gai səkad nədaŋan hən biŋol natideh hən ginau, namityal sagw egəm tia. ³¹Be alat navile a pan limasləboi səhoti ke notələmas bun aTata, ale notogol nəsa aTata tokele ŋai. “Ale, mitile məhat, dativan.”

AYesu, nəhau nakrep tin

15 ¹AYesu ibol pusan, ike, “Ginau novi nəbathuhau nakrep tin. ATəmagw evi nəvanuan tokətkəta təban nəhol nakrep. ²Ita kukuv nəpashəhau piŋi len ginau ləsəvan, ale eviŋis nəpashəhau piŋi lotovan, hən ləbiŋan masuṽ am. ³Gamit mətuveveu tia bathut nasoruan notokel mai gamito. ⁴Mititoh tin len ginau, ale dereh nitoh tin len gamito. Nəpashəhau saləboi biŋan len gai səbən. Nəpashəhau eləboi biŋan ŋai len nəbathuhau. Gamit mətumaienan. Mətsaləboi mətbiŋan len gamit səbomito, mətoləboi mətbiŋan ŋai len ginau.

⁵“Ginau novi nəbathuhau nakrep tin, gamit məttovi nəpashəhau. Avan ideh totoh tin len ginau ale ginau nototoh tin lan, gai iŋan masuṽ. Husur ginau nəbēbuer, mətsaləboi mətbiŋol natideh. ⁶Avil avan ideh satoh tin len ginau ehum nəpashəhau səvan, nəvanuan nəhol tota kuvi, bulani hən biŋasmas. Beti nəvanuan nauman gail lusaŋ tuan nəpashəhau lotomagenan, bar hən gail len nəhab hən ləbipaŋ. ⁷Mətbitoh tin len ginau, ale nasoruan sagw gail ləbipat tin len gamito, natideh məttoləŋoni, məteusi ale aGot dereh tigole mōs gamito. ⁸Nəboŋ məttovan masuṽ, mətovi hai susur sagw kitin. Len natenan mətusal suh nəyalyalan seTəmagw len nəhon nəvanuan gail. ⁹Suman aTəmagw toləmas buni ginau, ginau am, len naŋide tomaienan, noləmas bun gamito. Mititoh tin len na-ləmas-buni-an sagw. ¹⁰Mətbiŋol nəsa notokele hən gamito, dereh mititoh tin len na-ləmas-buni-an sagw, suŋan ŋai notogol nəsa aTəmagw tokel buni, ale nototoh tin len na-ləmas-buni-an san.

¹¹“Nukel natgalenan mai gamito hən nakemkeman sagw biŋat len gamito, ale hən nakemkeman samito bepul səsehov. ¹²Nakelean sagw todaŋ imaiegai ke: məteləmləmas bun gamit gabag suŋan ŋai notələmas bun gamito! ¹³Səkad naləmas-buni-an ideh tosehov na-ləmas-buni-an sinəvanuan tomat mōs abubur san gail.^h ¹⁴Abubur sagw gail lumaiegai: gamit mətbiŋol nəsa notokele todaŋ, mətovi

^h 15.13 Len naut egai *abubur* savi natəbarehreh o nauluman gotoləŋoni o gəbikə gəbilah maii. Ao, abubur evi nəvanuan ideh gotoləboi, gotoləmasi mai gotoriŋ nəloŋ lan.

abubur sagw gail. ¹⁵Nəsakis gamit hən naslev gail am, husur naslev gail ləsaləboi nəsə amasta salit togole. Avil nokis gamit hən abubur sagw gail, husur nugol məto-ləboi tia natit p̄isi aTata tokel mai ginau. ¹⁶Gamit mətsalekis hən ginau, avil ginau nulekis hən gamito. Nutabtabuh len gamit hən məf̄b̄iv̄an, v̄an hən nāv̄it lotopat tin; hən ke natideh məf̄beusi hən aTata len nahəsagw, dereh teviol həni mai gamito. ¹⁷Nategai evi nakelean sagw today; məteləmləmas bun gamit gabag!”

Na-mətahun-buni-an silat navile a pan

¹⁸AYesu isor am mai ahai susur san gail ke, “Alat navile a pan ləbēməta-hun bun gamito, mitinau ginau, galit lomətahun bun ginau a m̄o. ¹⁹Məttavi sinavile a pan, alat navile a pan lətələmas bun gamit hum salit gabag. Avil gamit mətsavi sinavile a pan. Ginau nulekis hən gamito dan navile a pan; husur enan lomətahun bun gamito. ²⁰Mitinau təlmam hən nasoruan notokel mai gamit tia ke, ‘Naslev satibau səhor amasta san.’ Imaienan, ləbēmədas bun ginau notovi masta samito, dereh lemədas gamit am. Ləb̄igol husur nəsə notokele, dereh ligol husur nasoruan samit am.ⁱ ²¹Be dereh ligol natgalen p̄isi hən gamito sil nahəsagw, husur ləsaləboi aTəmagw tosəvat ginau. ²²Asike nətagəm sor mai galito, lətəmabe? Təmaienan, asike lətanor hən nəpanismen hən nəsaan salito. Wake nogəm sor mai galito, gol ləsəkad na-tətas-gole-an ideh hən nəsaan salito. ²³Avan ideh tomətahun bun ginau, emətahun bun aTəmagw am. ²⁴Ginau nugol namerikel avan ideh am saləboi b̄igol gail. Asike nətagol namerikel gail len nəholito, lətəmabe? Təmaienan, asike lətanor hən nəpanismen hən nəsaan salito. Be naut kəmas lotoris namerikel galenan, lomətahun bun ginau mai aTəmagw am. ²⁵Be natgalenan lovisi hən na-tos-gati-an sua len nalo salito b̄isarpoh. Ike, ‘Lomətahun bun ginau sil naut kəmas ŋai.’^j

²⁶“Dereh nesəvat a-Vi-tarhəte-an, tovi aNunun nakitinan, van hən gamito. Dereh tegəm len aTata van hən gamito, ale tikel nakitinan husur ginau. ²⁷Ale gamit am mitikel nakitinan husur ginau, husur mətutah mai ginau len natubatan hən naḗusanan sagw.

16 ¹“Nukel natgalen mai gamito, hən asike mətb̄iteh len nəsaan. ²Dereh lehut gamit dan galito len naim nəb̄onb̄onan. Ale ikad nəboḗ b̄egəmai hən alat ləb̄iv̄abun gamito linau ke, len nəsə lotogole loum m̄os aGot. ³Dereh ligol natgalen maienan bathut ləsaləboi aTata, ləsaləboi ginau boḗ ideh. ⁴Nokəmaienan gagai hən ke, nəboḗ natgalenan ləb̄evisi, dereh mitinau səhoti ke notokel nalələgauan mai gamito.

Nauman seNunun aGot

“Nəsakel natgalenan mai gamit a m̄o husur nutoh sal mai gamito, ale luke lemədas ginau savi gamito. ⁵Avil gagai nuvan hən atenan tosəvat ginau,

ⁱ 15.20 Mat 10.24; Luk 6.40; Jon 13.16   ^j 15.25 Psa 35.19, 69.4

be gamit ideh saus ginau, ‘Gevi be?’ ⁶Ale husur nəsə notokele, nəlomit gail loṗul hən nalolosaan. ⁷Be nukel nakitinan mai gamito. Ivoi am hən gamito ke nivan. Nəbītoḥ, a-Vi-tarhəte-an asike egəm hən gamito. Be nəbivan, dereh nesəvati gəm hən gamito. ⁸Ale nəboŋ a-Vi-tarhəte-an bēgəmai dereh tikel vəhot nə-nau-suluṽi-an silat navile a pan husur nəsaaan, nanoran mai nəpanismen bēgəmai. Dereh tigole hən nahurulit bīsa.^k ⁹Lunau suluṽ nəsaaan salito ke tovoi, husur ləsariŋ nəlolit len ginau.^l ¹⁰Lunau suluṽ nanoran ke sanor, husur ginau nuvan hən aTata, ale asike mətoləboi mətberis ginau am. ¹¹Lunau suluṽ nəpanismen ke asike egəmai, be aGot eriŋi tia ke atenan toil a mō hən navile eg a pan tovi aSetan, timaspanis.^m

¹²“Nukad isoḅur sal hən notoke nəbikel mai gamito, be gagai esəhor natideh məttoləboi mətbiḁaŋ buri. ¹³Be nəboŋ aNunun nakitinan bēgəmai, dereh tigol nəpīsal hən nəlomit bēləboi nakitinan pīsi. Asike isor len gai səḅon be nəsə tosəsəloŋ hən notokel maii, dereh tikele. Dereh tikel ur natit gail ləbēgəmai. ¹⁴Atenan dereh tisal suh nəyalyalan sagw husur tilav nəsə notolav maii ale tikel uri mai gamito. ¹⁵Natit pīsi aTata tokade lovi esagw. Husur enan nuke, ‘ANunun nakitinan dereh tilav nəsə notolav maii ale tikel uri mai gamito.’ ”

Nəlomit totaŋ dereh tehəhaṽur

¹⁶Ale aYesu ike, “Husur namityal bēkəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur namityal bēkəkereh am, dereh məteris tas ginau.”

¹⁷Beti ahai susur san gail lousus galito gabag ke, “Namilen nəsə nəboŋ toke, ‘Husur namityal bēkəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur namityal bēkəkereh am, dereh məteris tas ginau?’ Ale nəboŋ toke, ‘Nuvan hən aTata,’ namilen imabe?” ¹⁸Lukel tasi ke, “Ikel nəsə nəboŋ toke, ‘Namityal bēkəkereh?’ Datsaləboi nəsə tokele!”

¹⁹AYesu eləboi nəsə lotoke ləḅeusi həni. Ale ikel mai galit ke, “Nuke, ‘Husur namityal bēkəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur namityal bēkəkereh am, dereh məteris tas ginau.’ Mətousus gamit gabag hən namilen māu a? ²⁰Kitin, notokitin mai gamit ke, dereh namətarur samit tisel, mititaŋ be navile a pan tehəhaṽur. Dereh nəlomit titaŋ, be nalolosaan samito tegəm vi həhaṽuran. ²¹Nəboŋ aṗəhaṽut toləŋon nabəhaṽun, eləŋon eṗəŋas vəsə masuṽ, husur namityal hən nəpasusan egəmai. Be nəboŋ anatun tovisi, alitenan sənau gat na-ləŋon-isa-vəsə-an am husur ikemkem masuṽ len anatun toviveu, tovisi len navile a pan. ²²Imaienan, gagai nəlomit itaŋ be dereh neris gamit tətəs, ale nəlomit tehəhaṽur. Beti nahəhaṽuran samito, avan ideh saləboi bīlav kuvi.

²³“Len nəboŋ enan asike mətous natideh hən ginau. Kitin notokitin mai gamit ke, natideh mətḅeus aTata həni len nahəsagw, dereh teviol həni

^k 16.8 Uman 24.25 ^l 16.9 Jon 8.21-24, 9.41, 15.22-24 ^m 16.11 Jon 12.31

mai gamito. ²⁴Vəbar gagai mətsaus natideh len nahəsagw. Usi, dereh mitikade, ale nahəhāvuran samit tepul səsəhov.

²⁵“Natgalenan, nukel gail mai gamit len nasoruan kəta, be namityal dereh tegəmai ke asike nəbisor mai gamit am len nasoruan kəta. Be dereh nisor husur aTata tiḫarḫar mai gamito. ²⁶Len nəboḫ enan dereh məteus aTata hən natit gail len nahəsagw. Nəsakel mai gamit ke dereh neusi mōs gamito. ²⁷Husur aTata, gai eləmas masuḅ hən gamito, bathut məttoləmas bun ginau, ale məttodəłomi ke notogəm len aGot. ²⁸Evoi, nogəm len aTata, nogəm vi lan navile a pan, ale gagai noriḫ navile a pan, notəłmam van hən aTata.”

²⁹Beti ahai susur san gail luke, “Ganan! Gagai nasoruan saḡ iḫarḫar, gəsasor am len nasoruan kəta. ³⁰Gagai namtoləboi səhoti ke gotoləboi natit ḫisi, goləboi nənauan sinəvanuan gol ke savi hən avan ideh bəus nausian ideh hən gaiug am.” Husur enan namtodəłomi ke gotogəm len aGot.”

³¹AYesu isor var galit ke, “Gag beti mətukad nadəłomian a? ³²Namityal egəmai, ao egəm tia, hən mətḫigam pəpəhw husur nəḫisal samit vīsusua vahim. Dereh məteriḫ ginau hən nəḫitoh səbogw. Be nəsatoh səbogw husur aTata itoh mai ginau. ³³Nukel natgalenan mai gamit hən ke, len ginau, nəłomit ḫikad natəmat. Len navile eg a pan dereh mitikad nələḫon-isa-vəsa-an, nəmauran samit tidaḫ. Be məteil bḫur namətahwan samito, ginau nosəhor navile a pan tia, nugol nədaḫan san imasig.”

Na-sor-tuḅ-an siYesu

17 ¹Nəboḫ aYesu tokəmaienan tonoḫ, ekəta vi məhat vi lan nəmav ike, “Tata, namityal egəm tia. Geputsan aNatuḡ hən aNatuḡ ḫisal suh nəyalyalan saḡ. ²Husur gulav nədaḫan hən na-il-a-mō-an maii, hən beil a mō hən nəvanuan gail ḫisi, hən ke bəviol hən nəmauran vi sutuai mai nəvanuan ḫisi gotolav galit maii. ³Ale nəmauran vi sutuai imaiegai ke, hən ləḫeləboii ke gaiug gotovi Got kitin gotosəvat ginau, aYesu Kristo. ⁴Nusal suh nəyalyalan saḡ len navile a pan: nauman gotolavi mai ginau hən nəḫigole, noum vurvuri. ⁵Beti, Tata, geputsan ginau ben gaiug. Nəyalyalan notokade mai gaiug nəboḫ navile a pan satubət sal, geputsan ginau həni, hən gidar ḫisi darbikade.

⁶“Nukel vəhot gaiug van hən alat navile eg a pan gotoviol hən galit mai ginau dan navile a pan. Lovi esaḡ tia. Ale goviol hən galit mai ginau, ale lugol husur nasoruan saḡ. ⁷Gagai loləboii ke natit ḫisi gotolavi mai ginau loḫəm len gaiug. ⁸Husur nasoruan gail gotolavi mai ginau, nulav gail mai galit tia. Lodəłomi. Ale loləboi koti ke notogəm len gaiug, ale lodəłomi ke gotosəvat ginau.

ⁿ 16.30 Imaienan husur aYesu eləboi nausian salito naut kəmas ləsaus nausian gail sal.

⁹“Nəsasor tuṽ ṁos navile a pan. Nusor tuṽ ṁos alat gotolav galit mai ginau, husur lovi esaṁ. ¹⁰Galit ṽisi lotovi esagw lovi esaṁ, ale galit ṽisi lotovi esaṁ lovi esagw. Ale len galito, len nəmauran salito nukad nəyalyalan. ¹¹Gagai ginau noriṅ navile a pan gəm hən gaiug. Be galit lutoh sal len navile a pan. Tata, gaiug gotosua səḃoṁ, gulav nahəsəṁ mai ginau tia. Ale len nədaṅjan hən nahəsəṁ, havhav gol galito hən ləḃesua suṁan gidaru dartosua. ¹²Husur nəḃoṅ nototoh gegai nuhavhav gol galito len nədaṅjan hən nahəsəṁ gotolavi mai ginau. Nokətkəta təban galito, hən galit ideh asike ḃimasig, avil galit sua ehusur naṽisal van hən bekəkos gabag, imasig. Imaianan hən natosian saṁ ḃisarpoh.”

¹³“Gagai ginau noḡəm hən gaiug. Nukel natgalen ṽisi len navile a pan hən alategai ləḃikad nakemkeman sagw ḃepul səḃəhov len galito. ¹⁴Nulav nasoruan saṁ mai galit tia. Ale navile a pan emətahun bun galito tia, husur ləsavi vanuan navile a pan, suṁan ṅai ginau nəḃavi vanuan navile a pan. ¹⁵Nəsaus gaiug hən gəḃilav kuv galit dan navile a pan, be nous gaiug ṅai hən gəḃihavhav gol galito dan atenan tosa vəsə tovi təmat. ¹⁶Hum ginau nəḃavi sinavile a pan, galit am ləsavi sinavile a pan. ¹⁷Gigol levi esaṁ səḃoṁ len nakitinan; nasoruan saṁ evi kitinan. ¹⁸Suṁan gotosəvat ginau vi lan navile a pan, ginau am, noḡəvat galit vi lan navile a pan. ¹⁹Noriṅ ginau len navələṁ ṁos galito hən nəḃevi esaṁ səḃoṁ, hən ke galit am ləḃeriṅ galit len navələṁ hən ləḃevi esaṁ səḃoṁ len nakitinan.

²⁰“Ginau nəsasor tuṽ ṁos alategai ṅai, avil nusor tuṽ ṁos avan ideh ḃeriṅ nəlon len ginau ḃoṅ ideh husur nasoruan silategai. ²¹Tata, nusor tuṽ ke galit ṽisi lesua. Nousi ke litho tin len gidaru, hum gototoh tin len ginau mai nototoh tin len gaiug, hən ke navile a pan ləḃedəlomi ke gotosəvat ginau. ²²Nəyalyalan gotolavi mai ginau, nulavi mai galito, hən ləḃesua suṁan dartosua: ²³ginau len galito ale gaiug len ginau. Nousi ke legəm sua buni, hən navile a pan ləḃeləḃoii ke gaiug gotosəvat ginau, ale gotoləmas bun galito suṁan ṅai gotoləmas bun ginau.

²⁴“Tata, noləṅoni ke alat gotolav galit mai ginau, nuke galit am litha mai ginau len naut nototohtoh lan, hən ləḃeris nəyalyalan gotolavi mai ginau, husur gotoləmas masuṽ hən ginau nəḃoṅ navile a pan satubat sal. ²⁵Tata gaiug gunor buni. Naut kəmas navile a pan ləsaləḃoi gaiug, ginau noləḃoi gaiug, ale alategai loləḃoii ke gotosəvat ginau. ²⁶Ale nugol galit loləḃoi gaiug tia, ale dereh nigol tabtab həni, hən na-ləmas-buni-an gotoləmas bun ginau həni, ḃipət len galito, ale ginau nəḃitoh len galito.”

Lutah gat aYesu

(*Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53*)

18 ¹Nəḃoṅ aYesu tosor tuṽ tonəṅ, iyar van mai ahai susur san gail. Luyar kotov nəḃur madiṅdiṅ Kitron ale lubar nəhol naoliv ei. Ale

◦ 17.12 Psa 41.9; Jon 13.18

gai mai ahai susur san gail lobis lan. ²Be natsua. AJutas tolavlav aYesu vi lan navelan aenemi san gail, gai am eləboi naut enan, husur aYesu iġonġon tabtab ei mai ahai susur san gail.^p ³Beti aJutas egəmai. Abiltihai tutumav mai naFarisi gail losəvat naluġoh hən nasoltia mai alat lotokət-kəta kəkol hən naim siGot hən ləbitah mai, ale aJutas esəhar galito. Lupat naġial mai nəhai tuġtuġ mai natit hən nəbalan gail, ale logəmai. ⁴Husur aYesu toləboi natit piġi bəvisi həni, ivan hən galito, eus galit ke, “Mətudoġ ase?” ⁵Lusor vari ke, “AYesu ta Nasaret.” Ikel mai galit ke, “Ginau bogai.” (AJutas toriġi len navəlalito, eil mai galit).

⁶Nəboġ aYesu toke, “Ginau bogai,” lorus təlmam, luteh len tan. ⁷Imaienan, eus tas galit ke, “Mətudoġ ase?” Luke, “AYesu ta Nasaret.” ⁸AYesu isor var galit ke, “Nukel mai gamit tia, ginau bogai. Mətbidonġ ginau, riġ alateg livan.”

⁹Ikel nasoruan enan, hən nasoruan san bīsarpoh nəboġ tosor tuġ ke, “Alat gotoviol hən galit mai ginau, nəsatəgau suluġ ideh səmasiġ.”^q

¹⁰Beti ASimon Pita tokad naġu nəbalan, eliv kivi, ale ita kotov nədariġan nəmatu sinaslev səbiltihai tutumav. (Nahəsan naslev enan aMalhus.) ¹¹Avil aYesu isor len aPita, ike, “Gerġi təlmam hən naġu len nəpaus han. Gunau ke asike nomun len nabiliwai hən na-ləġon-isa-vəsa-an aTata tolavi mai ginau a?”^r

AYesu len nəhon aAnnas

¹²Beti nasoltia gail mai nakomada salito mai alat lotokət-kəta kəkol hən naim siGot, lutah gat aYesu, lubaġisi. ¹³A ġo losəhari van hən aAnnas tovi avuġon aKaiafas tovi abiltihai tutumav len nasiġau enan.^s ¹⁴(Be natsua; evi aKaiafas tokele a ġo tia mai alat lotoil a ġo hən naJu gail ke, “Ivoi am ke nauluġan sua bimat ġos nəvanuan gail.”)^t

APita ike saləboi aYesu

(*Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57*)

¹⁵Nəboġ lotosəhar aYesu van, aSimon Pita mai ahai susur siYesu sual am arohukur aYesu. Ahai susur toġon eləboi abiltihai tutumav. Imaienan, eġis len naholəvat todar vis naim səbiltihai tutumav mai aYesu. ¹⁶Avil aPita eil vivile dan nabopita. Imaienan, toġon abiltihai tutumav toləboi, etəlmam, isor mai natəbarehreh tokət-kəta kəkol hən nabopita, esəhar aPita, aroġisutur van. ¹⁷Natəbarehreh tokət-kəta kəkol hən nabopita eus aPita ke, “Be gaiug am gəsavi ahai susur ideh sitenan a?” APita ike, “Ao, savi ginau.”

¹⁸Naut esusus, ale naslev mai nəvanuan nauman gail loġəġas naġidurhab, lotitileh. APita eil mai galito, etitileh.

^p 18.2 Luk 21.37, 22.39   ^q 18.9 Jon 6.39, 17.12   ^r 18.11 Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42

^s 18.13 Luk 3.2   ^t 18.14 Jon 11.49-50

Nausian sēbiltihai tutumav gail van hən aYesu
(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹Len nalohaim enan, ābiltihai tutumav etūbat us aYesu husur ahai susur san gail mai nāpusanan san.^u ²⁰AYesu isor vari ke, “Akis nusor len nəhon nəvanuan gail pīsi; nōpusan len naim nābon̄bonan gail mai naim siGot, naJu gail losuh bon̄bon len naut galenan akis. Nəsakel susuan natideh. ²¹Gous ginau hən nausian galenan hən nəsa? Us galit lotosəsəloŋ hən ginau. Loləboi nəsa notokele.”

²²Nəboŋ tokel natenan, avan sua tokətkəta kəkol hən naim siGot īvos aYesu, isor lan, ike, “Imab gusor var ābiltihai tutumav maienan?” ²³AYesu isor vari ke, “Nə̄bikel natideh tosa, kel kot nəsaan han. Be nə̄bikel nakitinan, gūvos ginau hən nəsa?” ²⁴Beti aAnnas ikel mai alat lotokətkəta kəkol ei ke, lesəhar aYesu lotobaŋisi, van hən aKaiafas, ābiltihai tutumav hən bīkot həni.

APita ike saləboi aYesu tətəs
(*Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

²⁵Len namityal enan aSimon Pita eil, etitileh. Lousi ke, “Be gaiug enan, gəsavi ahai susur ideh san a?” Beti aPita ike, “Ao savi ginau.” ²⁶Ale naslev sua sēbiltihai tutumav, amahean atenan aPita tota kotov nədariŋan ike, “Eniŋan, be noris gaiug maii len nəhol naoliv.” ²⁷APita isor tətəs ke sakitin. Vəha-sua ŋai natoulum̄an ekəkəraiko.

Nakotan siYesu len nəhon aPilate
(*Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

²⁸Nəboŋ aKaiafas tokot hən aYesu tononŋ dudulan sōmilan, losəhar aYesu van hən aPilate ta Rom tovi gavna len naprovens Jutea.^v Gai itoh len nābilitiim sisoltia gail. NaJu gail ləsəbis lohoim, hən asike lə̄bēbiŋbiŋal len nabunusian husur nalo. Lə̄bimagenan, asike loləboi lə̄bihan len nəhanan hən nəPasova.^w ²⁹Imaienan aPilate evivile van hən galito, ike, “Gamit mətuke ategai togol nəsa tosa hən tōbur kotov nalo?” ³⁰Lusor vari, luke, “Ategai asike tagol natit tosa, gunau ke namttasəhari gəmai a? Aoa!” ³¹APilate ike, “Bīmagenan, səhari van, kot həni, nənōv həni mai nalo samit ŋai!” Alat lotoil a m̄o hən naJu gail lusor vari ke,

^u **18.19** Len naut egai, lokis aAnnas hən ābiltihai tutumav naut kəmas aKaiafas tovi bīltihai tutumav len nasihau enan. Be husur aAnnas tovi bīltihai tutumav a m̄o, īvat nəhes hum ābiltihai tutumav sal. ^v **18.28** *Agavna* evi auleRom toil a m̄o hən naprovens sua.

^w **18.28** Len nənauan seJu gail, alat ləsavi Ju mai nalohaim salito lə̄biŋbiŋal bathut ləsagol husur nalo siMoses. Imaienan, naJu ideh bēbis lohoim silat ləsavi Ju, nalohaim eduasi, ale gai egəm biŋbiŋal gol ikon hən bihan nəhanan hən nəPasova, be timasgol gai tiveveu len natutumavan gail husur nalo siMoses.

“Nalo samito sēdañ hən namt̄bigol avan ideh b̄imat.” ³² (Natenan igol natit aYesu tokele a m̄o husur nañide hən nēmatan san, isarpoh.)^x

³³ Beti aPilate etalmam vi lohoim, ekis aYesu gəmai, ale eusi ke, “Gaiug nakiñ seJu gail a?” ³⁴ AYesu eusi ke, “Nasoruan sañ, evi nēnauan sañ sēbōm o nēvanuan tile am isor mai gaiug husur ginau?” ³⁵ APilate isor vari ke, “Gunau ke notovi Ju sual a? Ao, nēvanuan sañ gail mai ab̄iltihai tutumav gail losəhar gaiug gəm hən nakotan sagw. Imabe? Gugol nəsə?” ³⁶ AYesu ike, “Natohan pipihabəlagw savi hən navile eg a pan. Tavi sinavile a pan, alat lotohusur ginau lətəbal hən avan ideh asike tariñ ginau len navəlan alat lotoil a m̄o hən naJu gail. Be natohan pipihabəlagw savi hən navile eg a pan.” ³⁷ ŋa aPilate eusi ke, “Beti gaiug govi nakiñ māu a?” AYesu isor vari ke, “Gaiug gukele ke notovi akiñ. Lupas ginau m̄osi. Ale nogəm hən navile a pan m̄os nategai ke hən nēbikel kot nakitinan. Alat lotovi sinakitinan losəsəloñ hən ginau.” ³⁸ APilate eusi ke, “Nakitinan evi sa?”

APilate eriñi ke aYesu b̄imat

(*Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25*)

Nəboñ tous naten tonon aPilate evivile van hən naJu gail, ikel uri ke, “Nəsəsāb natideh lan tonor hən b̄ipanis. ³⁹ Be ikad nañide sua len nəPasova p̄isi hən mət̄tous nēvanuan sua dan alat namttoban̄is galito, hən b̄evivile m̄os gamito. Mət̄oləñon ke nigol aKiñ egai seJu gail tevivile van hən gamito a?” ⁴⁰ Be lukai vari ke, “Aoa! Savi atenan, namtoləñon aParappas.” (Be natsua: aParappas evi nauluñan tob̄al mai alat a Rom, ale luban̄isi sile.)^y

19 ¹ Beti aPilate igol nasoltia gail lobilas habat hən aYesu hən nəhau tokad natuhmetəlai tosiriv lan. ² Ale nasoltia gail lulav nəhau tokad nasunite, lopir garu həni hum nəkraun sekiñ, loriñi len nəkadun ale lukol nahurabat tobəñboñ len aYesu. ³ Logəm həni, lusor vilesi ke, “Ivoi! Kiñ seJu gail!” ale luṽosi.

⁴ APilate evivile tət̄as, ikel mai naluṽoh ke, “Məteris! Gagai nosəhari vivile van hən gamito, hən mət̄beləboii ke, nəsəsāb natideh lan hən b̄ipanis sile.” ⁵ Imaienan, esəhar aYesu vivile. Ikad nəkraun hən nəhau tokad nasunite len nəkadun mai nahurabat tobəñboñ len niben. Pilate ikel mai galit ke, “Məteris, ategaii bogai!”

⁶ Nəboñ ab̄iltihai tutumav gail mai alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot lotorisi, lukai, ke “P̄os gati len nəhai balbal! P̄os gati len nəhai balbal!”

^x **18.32** Jon 3.14, 12.32. A m̄o aYesu isor husur nañide hən nēmatan san. Ikele ke dereh timat len nəhai balbal. Namilen ke naJu ləsagole husur alat a Rom ŋai luṽos gat nēvanuan len nəhai balbal. ^y **18.40** Uman 3.14

aPilite ikel mai galit ke, “Ipat len gamito, gamit mitiḗpos gati, husur ginau nəsəsəḗ natideh tosa lan hən ḗipanis sile.”

⁷NāḗiltiJu gail lusor vari ke, “Namtukad nalo sua toke timasmat, husur ekiskis gai gabag hən aNatun aGot.”^z

⁸Nəḗoḗ aPilite tosəsəloḗ hən natenan emətahw am. ⁹Esəhar aYesu talmam tətəs vi lohoim sisoltia gail. Eusi ke, “Govi nəvanuan naut a be?” Ris aYesu sasor vari. ¹⁰Imagenan aPilite eusi ke, “Imabe gəsasor mai ginau? Gəsələḗoii ke ginau nukad nədaḗan hən nəḗidaḗ hən gəḗḗivan, mai nədaḗan hən nəḗigol gəḗḗitahətah len nəhai balbal a?”

¹¹Beti aYesu isor vari ke, “Gaiug, nutoh len navələḗ husur ḗai aGot a məhat tolav nədaḗan mai gaiug. Imaienan, nəvanuan toriḗ ginau len navələḗ ikad nəsaan totibau səhor gaiug.”

¹²Nəḗoḗ aPilite tosəsəloḗ hən natenan idas ḗisal hən ḗeriḗ aYesu ḗivan, be nəḗiltiJu gail lukai habat ke, “Gəḗeriḗi ḗivan asike govi bubur seSisa! Avan ideh tokis gai gabag hən nakiḗ hum aYesu egaii togole, avan enan evi enemi seSisa!”

¹³Nəḗoḗ aPilite tosəsəloḗ hən nasoran enan, esəhar aYesu vivile tətəs. Ale aPilite ebətah len nəhai bəḗbətah simatsistret hən ḗeriḗ nəsaḗian san. Nəhai bəḗbətah enan ipat len naut lotokisi hən Naut nəvat papav be len nasoruan seḗpru gail evi Kappata. ¹⁴Len namityal enan evi tuḗliial len nəmariboḗ hən nautautan hən nəPasova. Ale aPilite ikel mai naJu gail ke, “Məteris, akiḗ samit bogai!”

¹⁵Lukai vari ke, “Tevi tut! Tevi tut! ḗos gati len nəhai balbal!” Ale aPilite eus galit ke, “Mətoloḗon ke niḗos gat akiḗ samit len nəhai balbal a?” Aḗiltihai tutumav gail lukai van ke, “Namtsəkad nakiḗ ideh, be aSisa ḗai.”

¹⁶Imaienan aPilite eriḗ aYesu len navələlito hən ḗitahətah len nəhai balbal. Iḗa nasoltia gail losəhar aYesu van.

Nətahətahan len nəhai balbal

(*Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43*)

¹⁷AYesu səḗon ipat nəhai balbal, iyar van vəḗar naut lotokisi hən Naut hən Nəḗəlashukadhutəmat (lotokisi hən Kolkota len nasoruan seḗpru gail). ¹⁸Len naut enan luḗos gati len nəhai balbal. Luḗos gat nauluḗan eru am hən arḗitahətah, sua len nətarhət nəmatu, sua len nəmair ale aYesu rivuh.

¹⁹Ale aPilite itos nəhes sua ale loriḗi len nəhai balbal. Ike, “Yesu ta Nasaret, aKiḗ seJu gail.” ²⁰NaJu isoḗur loḗuruḗ nəhes enan, husur naut aYesu totahətah lan ipat pəpadaḗ hən nəḗiltivile, ale aPilite itos nəhes enan len nasoruan seḗpru gail mai nasoruan ta Rom mai ta Kris. ²¹Beti

^z 19.7 Lev 24.16

abiltihai tutumav gail lukel mai aPilate ke, “Sagitos ‘aKiŋ seJu gail,’ be gitosi ŋai ke, ‘Gai səbɔn ikele ke tovi Kiŋ seJu gail.’ ” ²² APilate isor var galit ke, “Nəsa nototosi tipat, nutosi tia.”

²³ Nəboŋ nasoltia gail lotoɓos gat aYesu len nəhai balbal tonon, loɓəpəhun nahurabat san gail mai galit lotovat. Lulav nəhai susun san napəpaian tokat udud mai səkad nasodean lan. ²⁴ Nasoltia gail lukel mai galit gabag ke, “Sadatitari. Datibar hən nəvat hən datbisaɓi ke as tikade.”

Natenan evisi hən natosian siGot b̄isarpoh toke,

“Lopəpəhun nahurabat sagw len galito,

lubar hən nəvat hən ləbisaɓi ke

ase tikad nahurabat sagw.”^a

Ŋa natgalenan, nasoltia gail beti lugole.

²⁵ Anan aYesu eil pəpədaŋ hən nəhai balbal mai napəhaʋut totor am. Ikad aʋan anan aYesu, mai aMeri asoan aKlopas, mai aMeri ta Maktala.

²⁶ Nəboŋ aYesu toris anan toil ei ben ahai susur san toləmas buni, ikel mai anan ke, “Bareab, geris, anatum bolai.” ²⁷ Ale ikel mai ahai susur enan ke, “Anam saɓ bolai.” Ale tuɓat len namityal enan, ahai susur enan esəhar alitenan vahim, ekətkəta təban hum tovi anan matmat.

Nəmatan siYesu

(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Husur namityal enan aYesu eləboii ke natit p̄isi ihav tia. Ale hən natosian siGot b̄isarpoh, ike, “Numaduh.”^b ²⁹ Nabiliwai topul hən navinika^c ipat ei. Loduŋ nasponts lan, riŋi len nəpashət nahisop,^d ale losuhuni vi məhat van hən nabuŋon.^e ³⁰ Nəboŋ aYesu todalus navinika, ike, “Ihav!” Beti isar batut, ilav nanunun mai aGot, imat.

³¹ Evi nəmariboŋ hən nautautan hən NəSappat ale naJu loməta-hun nibelit ləbitahətah len nəhai balbal gail len nəSappat (ale evi nabiltiSappat sua husur evi nəPasova). Imagenan, nabiltiJu gail lous aPilate ke tidaɓ hən ləbiʋaɓubur narielito hən ləbimat, ale sah sur nabirimat gail.^f ³² Ŋa nasoltia gail logəm, ʋaɓubur narien alaruenan artotahətah len nəhai balbal mai aYesu. ³³ Be nəboŋ lotogəm hən aYesu, lusabi ke tomat tia, gol ləsəʋaɓur narien gəlaru. ³⁴ Be nasoltia sua isar

^a 19.24 Psa 22.18   ^b 19.28 Psa 69.21, Psa 22.15   ^c 19.29 *Navinika* evi nəwain tomatu vakon.   ^d 19.29 *Nahisop* evi nəhai sua nabəlavən hən tobar namita sua ŋai. Napusit nahisop iyaŋyaŋ ale nalohisop ikad nəbɔn tosusau.   ^e 19.29 Psa 69.21   ^f 19.31 Nəboŋ nasoltia ta Rom lotoɓos gat nəvanuan len nəhai balbal, luɓos gat navəlan gəlaru len nəhai tobalbal ale luɓos gat narien gəlaru bɔnbɔn len nəhai toil. Asike idareh nəvanuan totahətah ei isaɓi ke nasuŋavŋavan idaŋ, be ɓeil hən narien, eləboi ɓesuŋavŋav tətəs. Ale nəvanuan totahətah imaienan van vəbar narien arodədas arɓigol toil am, beti husur todədas ɓesuŋavŋav imat. Nasoltia ləbeləŋon ke nəvanuan bimat tutut, luʋaɓur narien nəvanuan totahətah, gol ke todədas ɓeil, gol ke todədas ɓesuŋavŋav, ale imat tutut.

nəgarin aYesu hən naṽisusua,^g ale vəha-sua ɲai nəda mai nəwai arusel vi pan. ³⁵(Nəvanuan toris natenan ikel kot nəsa torisi, ale na-kel-koti-an san ekitin. Eləboi ke tokitin, ale ikel kot nakitinan hən mətbikad nadəlomian.) ³⁶Natgalenan lovisi hən natosian siGot b̄isarpoh toke, “Nabəlasun ideh asike imabur.”^h ³⁷Ale natosian siGot tile am toke, “Dereh lebunus atenan lotosari.”ⁱ

Nətavunan siYesu

(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸Nəboŋ natgalenan tonon, ikad auleArimatea sua, nahəsan aJosef. AJosef enan evi ahai susur siYesu tosusuan nadəlomian san husur tomətahw len nabiltiJu gail. Gai ivan hən aPilate hən b̄eusi ke tidaŋ hən b̄ilav kuv niben aYesu. APilate idaŋ həni mai, ale aJosef ilav kuv niben aYesu van. ³⁹Ikad avan sual am totah mai aJosef, nahəsan aNikotemus togəm hən aYesu len mariug sutuai tia. Ale ilav nakilo tovi 34 hən namər tob̄on mai nəalos.^j ⁴⁰Husur naṽide seJu gail hən natətavunan, lupat niben aYesu van, lorun gole len nəkaliko nalinen mai natit tosusau. ⁴¹Pəpadaŋ hən naut aYesu totahətah lan, ikad nəhol sua. Len nəhol enan ikad naburhuvat nəmatan toveveu ləsətavun niben avan ideh lan sal. ⁴²Ale husur evi Nəboŋ Nautautan hən nəPasova seJu gail, ale husur naburhuvat nəmatan enan ipat pəpadaŋ ei, lorin aYesu lan.^k

Na-le-məhat-an dan nəmatan

(*Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

20 ¹Dudulan soŋilan len nəmaribon metəkav hən nawik,^l naut tovi-sivis sal, aMeri ta Maktala evi lan naburhuvat nəmatan, ale eris nabiltivat torib dan nabopita hən naburhuvat. ²Ŋa igam van varis aSimon Pita mai ahai susur togon aYesu toləmas buni. Ikel mai gəlar ke, “Lupat kuv niben Nasuḃ dan naburhuvat nəmatan, ale namtsaləboi naut lotorin lan!”

³Imaienan aPita mai ahai susur togon aruvan varis naburhuvat. ⁴Len nəgamgaman səlaru van, ahai susur togon igam tutut səhor aPita, ale ibar naburhuvat a m̄o. ⁵Ibetbet, ekəta ris nəkaliko nalinen lotopat ei, be

^g 19.34 *Naṽisusua* evi namətas tokad namətan tosua ɲai. ^h 19.36 Exo 12.46; Num 9.12; Psa 34.20 ⁱ 19.37 Zec 12.10 ^j 19.39 Jon 3.1–2. Len naut egai ike *nakilo tovi 34*, be len nasoruan ta Kris ike nalitra tovi 100. *Namər* evi nəda hən nəhai lotogol tomasmas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas. *Nəalos* ehun naluvera ale evi naṽide seJu gail hən ləbēvəhas niben nəvanuan tomat hən nəhai pəhas eruenan. ^k 19.42 Jon 19.31. NəSappat etubət nəboŋ namityal tomasur len naFraite. Nəboŋ artopat kuv aYesu dan nəhai balbal, Nəboŋ hən nautautan hən nəPasova pəpadaŋ hən b̄inon, ale nəPasova (tovi Sappat sua) pəpadaŋ hən betubat. ^l 20.1 Len nasoruan ta Kris ike *len nəmaribon metəkav hən nawik*, gidato datokis nəmaribon enan hən nəSade.

gai sãbis vi lohoim. ⁶Beti aSimon Pita tohusuri, ibar naut enan, ale ẽbis vi lan nãburhuvat. Gai am eris nãkaliko nalinen lotosuh ei. ⁷Be natuh-taol hən nəhon ipat len naut tile, hum avan sua tõburuŋi, riŋ sə̃bon həni. ⁸Beti ahai susur togon tobari a mõ ẽbis lohoim, gai am erisi ale edəlo-mi ke aYesu tole məhat. ⁹(Be mitinau, natosian siGot ike aYesu timasle məhat dan nəmatan. Be arsaləboi səhoti sal.^m ¹⁰Beti alaruenan aruvahim səlaru.)

AYesu evisi hən aMeri ta Maktala
(*Mat 28.9-10; Mak 16.9-11*)

¹¹Nəboŋ artovan tonon, aMeri enan eil taŋtaŋ sal vivile hən nãburhuvat. Ĩbet̃bet vakəta vi lohoim. ¹²Eris aŋel eru artosun nahurabat tõpəhw gail. Arobətah len naut niben aYesu tõpat lan. Sual ebətah len naut toturuŋ lan, ale togon len naut tõsəsaruh vi lan. ¹³Alaruenan arukel maii ke, “Bareab, gutaŋ hən nəsa?” Isor var gəlar ke, “Luput kuv aMasta sagw, nəsaləboi naut lotoriŋi lan.”

¹⁴Nəboŋ tokel natgalenan tonon, ipair, eris aYesu toil ei, be sakəta səhoti. ¹⁵AYesu ikel maii ke, “Bareab, gutaŋ hən nəsa? Gudoŋ ase?” AMeri, tonau ke tovi nəvanuan tokətkəta təban nəhol enan, ikel maii ke, “Nasũ, gaiug gə̃bipati van, kel mai ginau hən naut gotoriŋi lan, ale dereh nivan hən nəbipati.”

¹⁶AYesu ike, “Meri!” AMeri ipair kəta van həni, ikai ke, “Rapponi!” (tovi “Hai pusan” len nasoruan seIpru gail).

¹⁷AYesu ikel maii ke, “Sagibar ginau am, husur nəsavı məhat van hən aTata sal. Avil givan hən na-ke-̃van-an sagw gail. Kel mai galit ke, ‘Gagai novi məhat van hən aTata sagw mai aTata samito, van hən aGot sagw mai aGot samito.’ ” ¹⁸ŋa aMeri ta Maktala ivan, ikel uri mai ahai susur gail ke, “Noris Nasũ!” Ale ikel mai galito hən natit p̃isi aYesu tokel maii.

AYesu evisi hən ahai susur san gail
(*Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49*)

¹⁹Len nəSade ut mədau naut togomgom, ahai susur lũboñbon lohoim. Lokəkol gat nabopita husur lomətahw len nabiltiJu gail. AYesu egəm il rivuh len galito. Ikel mai galit ke, “Nəlomit tikad natə̃mat!”

²⁰Nəboŋ tokəmaienan ẽvusan navəlan gəlaru mai nəgarin hən galito. Ahai susur gail lukemkem masũ hən lotoris Nasũ. ²¹Imaienan aYesu isor tətəs mai galit, ike, “Nəlomit tikad natə̃mat! Hum aTata tõsəvat ginau, ginau am nosəvat gamito.” ²²Beti esuŋavŋav ale ike, “Mitikad aNunun aGot. ²³Mə̃tberubat nəsaan sivan ideh gail, aGot erubat gail tia. Asike mə̃tberubat nəsaan sivan ideh gail, aGot sarubat gail.”ⁿ

^m 20.9 Psa 16.10   ⁿ 20.23 Mat 16.19, 18.18

AYesu evisi hən aTomas

²⁴Len ahai susur lotovi 12, ikad aTomas, namilen ke aMəlav. Be nəboŋ aYesu tovisi hən galit am, gai satoh. ²⁵Imaienan, ahai susur gail lukel maii ke, “Ginamit namtoris Nasuḅ!” Ris aTomas tosor var galit ke, “Asike nodəlom nəsa məttokele van vəbar nəḅeris nəburhunil len navəlan gəlaru, mai nəḅesiriv hən nəŋarhuvəlagw len gəlaru ale siriv hən navəlagw len nəburhugarin.”

²⁶Len nəmariboŋ toməlevtor tohusur nəboŋ enan, ahai susur siYesu gail lutoh lohoim, ale aTomas evi galit sual ei. Nabopita gail lokəkol haihai be aYesu egəmai, eil rivuh len galito. Ike, “Nəlomit tikad natəmat.” ²⁷Beti ikel mai aTomas ke, “Siriv hən nəŋarhuvəlaḿ gegai. Geris navəlagw gəlaru. Siriv hən navəlaḿ len nəburhugarigw. Nə-lon-uri-an saḿ tinəŋ! Geriŋ nəloḿ len ginau!” ²⁸ATomas isor vari, ike, “Gaiug aMasta sagw, govi aGot sagw!” ²⁹Beti aYesu ikel maii ke, “Gaiug gukad nadəlomian husur gotoris ginau. Alat ləsaris ginau be lotoriŋ nəlolit len ginau, navoian siGot igol lukab həni.”^o

AJon itos naləḅulat egai ḿos nəsa?

³⁰Len nəhon ahai susur san gail, aYesu igol namerikel isoḅur am səhor nototos gat gail len naləḅulat egai. ³¹Be nutos natgalegai hən mətḅədəlo-mi ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, tovi aNatun aGot. Nutosi maienan hən mətḅeriŋ nəlomit lan, ale len nadəlomian samit mətḅikad nəmauran len nahəsan.

AYesu evisi hən ahai susur lotoməlevru

21 ¹Len nəboŋ sual am aYesu evisi hən ahai susur san gail len Nabiltiwai Tiperias.^p Nəsa tovisi imaiegai: ²Ikad aSimon Pita, aTomas namilen ke aMəlav, aNatanael ta Kana a Kalili, alarmiḅan artovi anantun aSepeti gəlaru, mai ahai susur eru am lototoh ei. ³ASimon Pita ikel mai galit ke, “Nəsəsaḅieh beti.” Lukel maii ke, “Gidato.” Ale luvan, sah len nəḅot. Nəmarginəḅut egəmai. Losəsaḅieh len mariug kavkav, ləsəsaḅ hən ideh.

⁴Nəboŋ naut tolan, aYesu eil bitas be ahai susur gail ləsaləḅoii ke tovi gai. ⁵Beti ikai van hən galit ke, “Gamito! Mətusaḅ hən naieḅ ideh a?” Ale lusor vari ke, “Eḅuer!” ⁶Ikel mai galit ke, “Bar hən nalevlev len nəmatu tarḅəḅot, ale dereh mitisaḅ ideh.” Ija lubar həni, be lodədas ləḅelivi gəḿ hən nəḅot, husur naieḅ tosoḅur igol toməlas.^q

⁷Beti ahai susur aYesu toləmas buni ikel mai aPita ke, “Nasuḅ bolai!” Nəboŋ aSimon Pita tosəsoləŋ həni ke tovi Nasuḅ, epitavis nahurabat

^o 20.29 1Pit 1.8 ^p 21.1 Lokis Nabiltiwai Tiperias hən Nabiltiwai Kalili am, be len nasoruan ta Kris ike Tiperias len naut egai. ^q 21.6 Luk 5.4-7

san tokole, emolah vi lan nawai. ⁸Galit am losuh len nabot, loliv nalevlev vahut husur bitas savi a tut, namita tovi 100 ŋai. ⁹Nəboŋ lotomariŋ vahut, loris nəhab tominen, naieh toləŋas lan, mai nabəta. ¹⁰Beti aYesu ike, “Tariv naieh ideh məttomadhasah hən gail gəmai.” ¹¹ŋa aSimon Pita ilev gargar nalevlev topul hən nabiltiieh gail vi len tan. Naut kəmas naieh tovi 153, nalevlev səmarmarikot. ¹²AYesu ike, “Mətegəm han.” Be ahai susur ideh sausi ke, “Gaiug ase?” husur loləboii ke tovi Nasuḅ. ¹³Beti aYesu egəm, lav nabəta mai galito. Igoł maien hən naieh am.

¹⁴Enan evi navisian na-vəha-tor-an siYesu təban ahai susur gail tohusur na-le-məhat-an san dan nəmatan.^r

AYesu itabtabuh tətəs len aPita

¹⁵Nəboŋ lotohan tonon, aYesu ikel mai aSimon Pita ke, “Simon, anatun aJon, gələmas masuḅ hən ginau səhor alateg a?” Isor vari ke, “Evoi Nasuḅ, gələboii ke notoləmas gaiug.” AYesu ike, “Gevəŋan natuhsipsip sagw gail.”^s

¹⁶AYesu eus tasi ke, “Simon, anatun aJon, gələmas masuḅ hən ginau a?” Ikel maii ke, “Evoi Nasuḅ, gələboii ke notoləmas gaiug.” AYesu ike, “Gekətkəta təban nasipsip sagw gail.”

¹⁷AYesu eus tətəs həni am ke, “Simon, anatun aJon, gələmas ginau a?” Nausian na-vəha-tor-an etunus aPita, ike titaŋ. Ikel maii ke, “Nasuḅ, gələboi natit pisi. Gələboii ke notoləmas gaiug.” AYesu ike, “Gevəŋan nasipsip sagw gail. ¹⁸Nukel nakitinan, nəboŋ gotovi mantuhmar, gosun nahurabat saḡ, govi lan naut pisi gotoləŋoni. Be nəboŋ gəbevi həvut, dereh gisar hən navələḡ gəlaru ale avan ideh am ticol nahurabat len gaiug, tesəhar gaiug len naut gəbemətahun gəbevi lan.” ¹⁹AYesu ekəmaie-nan, hən bikel pəpəpə hən nəmatan sePita bimat həni hən bəputsan nahəsən aGot. Nəboŋ tokəmaie-nan tonon, ikel mai aPita ke, “Gehusur ginau.”

Ahai susur aYesu toləmas buni, aJon

²⁰APita ipair, ekəta ris ahai susur aYesu toləmas buni toyar husur gəlaru. Atenan evi ahai susur tosiŋasiŋ len nəmabun aYesu len nəhanan, tousi ke, “Nasuḅ, ase bəriŋ gaiug len navəlan aenemi saḡ gail?”^r ²¹Nəboŋ aPita tokəta risi, eus aYesu həni ke, “Be Nasuḅ, atenan timabe?”

²²AYesu isor vari ke, “Nəbələŋoni ke gai bitoh vəbar nagəmaian sagw, savi natideh len gaiug! Gaiug māu gehusur ginau.” ²³Bathut natenan, nasoruan pəpat iperŋan alat lotokad nadələmian ke, ahai susur enan asike imat. Be enan savi nəsa aYesu tokele. Ike, “Nəbələŋoni ke gai bitoh vəbar nagəmaian sagw, savi natideh len gaiug!”

^r 21.14 Jon 20.19, 26   ^s 21.15 Uman 20.28; 1Pit 5.2   ^t 21.20 Jon 13.25

²⁴Ahai susur siYesu egai tokel kot natgalenan, evi gai totos gat natgalegai len nalobulat egai. Ale namtoləboii ke na-kel-koti-an san ekitin.^u

Nə-maris-kotovi-an

²⁵Ikad natit isobur am aYesu togole. Ale nəvanuan lətatos gat v̄isusua hən natgalenan, nunau ke navile a pan kavkav asike tənəv hən nalobulat galen p̄isi lətəpat lan.^v

---

^u 21.24 Jon 19.35   ^v 21.25 Jon 20.30